

TUUSNIEMEN KUNTA

TALOUSARVIO 2025 JA TALOUSSUUNNITELMA 2025-2027

Kunnanhallitus 2.12.2024 § XXX

Kunnanvaltuusto 9.12.2024 § XX

SISÄLLYSLUETTELO

I OSA TALOUSARVION JA SUUNNITELMAN YLEISPERUSTELUT

1 Kunnan nykytila	1
1.1 Sijainti ja toimintaympäristö.....	2
1.2 Väestö.....	2
1.3 Verorahoituksen ja huoltosuhteen kehittyminen.....	4
1.4 Työpaikat ja elinkeinojen kehittäminen.....	8
1.5 Talous ja investoinnit.....	9
1.6 Tulevaisuuden näkymät.....	10
2 Organisaatio ja henkilöstö	11
2.1 Organisaatorakenne.....	11
2.2 Henkilöstöohjelma.....	11
2.3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma.....	12
2.4 Tietoturva.....	12
3 Vuoden 2025 talousarvio ja vuosien 2026-2027 taloussuunnitelman	12
3.1 Talousarvion laadintaperusteet.....	13
3.2 Talousarvion sitovuus.....	14
3.3 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta.....	15
3.4 Kunnan konsernin ohjaus.....	15
4 Määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenvetolaskelma.....	16
5 Tuloslaskelma.....	18
5.1 Tuloslaskelma.....	20
5.2 Talousarvioesitys/raami.....	22
5.3 Toimintatuotot ja -kulut hallintokunnittain TA 2025.....	23
5.4 Toimintatuotot ja -kulut lajeittain TA 2025.....	24
6 Rahoituslaskelma.....	25
6.1 Rahoituslaskelma.....	26
6.2 Vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit.....	27

II OSA TOIMIALAKOHTAISET TALOUSARVIOESITYKSET/ Käyttötalous

Valtuuston asettamat strategiset tavoitteet.....	28
Keskusvaalilautakunta.....	30
Tarkastuslautakunta.....	31
Kunnanhallitus.....	32
Sivistyslautakunta.....	40
Tekninen lautakunta.....	47
Vesihuolto.....	54

III OSA INVESTOINNIT

Investoinnit	56

IV OSA ORGANISAATIO

Organisaatio	62
Tilivelvolliset 1.1.2025.....	63

1 Kunnan nykytila

Tuusniemen kunnan toiminnallinen nykytila on tyydyttävä taloudellisen tilan ollessa tällä hetkellä melko heikko. Kuluvan vuoden talousarvio toteutunee tilikauden alijäämän osalta suuruusluokaltaan muutetun talousarvion mukaisena. Kunnan talouden ennakoitavuus on lähtökohtaisesti parantunut sote-kustannusten siirryttyä hyvinvointialueelle. Kuitenkin yleisen kustannustason poikkeuksellisen nopea nousu aiheuttaa kunnan talouden ennakointiin jonkin verran epävarmuutta.

Vuoden 2025 talousarvio on hyvin pitkälti vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden. Poikkeuksen tähän muodostavat TE-palvelujen menot vuoden 2025 alusta kuntien vastuulle siirtymistä TE-palveluista. Tuusniemen kunta ostaa TE-palvelut Kuopion kaupungilta. Myös kotoutuspalveluista on neuvoteltu ostopalvelusopimus Kuopion kaupungin kanssa. Valtio korvaa kunnille valtionosuuksien muodossa TE-palvelujen järjestämisvelvollisuudesta. Edellisvuoden valtionosuudet eivät ole peruspalvelujen valtionosuuksien osalta vertailukelpoisia vuoden 2025 valtionosuuksien kanssa.

Kunnan sote-kiinteistöjen vuokralaisena jatkaa Pohjois-Savon hyvinvointialue. Vuosi 2025 on kolmivuotisen vuokrasopimuksen toinen vuosi. Uudesta vuokrasopimuksesta on aloitettu neuvottelut. Tähän kokonaisuuteen liittyy kunnan sote-kiinteistöjen yhtiöittämisvelvollisuus.

Valtuusto päätti 4.11.2024 pitää vuoden 2025 kiinteistöveroprosentit vuoden 2024 tasolla. Valtuusto saattoi päätöksellään korotetun kiinteistöveron piiriin voimallaitokset vuoden 2025 alusta lukien. Voimallaitosten kiinteistövero on 3,1 %. Kuntaan on parhaillaan suunnitteilla aurinkoenergiainvestointeja.

Valtuusto päätti pitää vuoden kunnallisveroprosentin ennallaan eli 9,4 %:ssa.

Vuoden 2025 verotulokertymän ennakoidaan kasvavan edellisvuodesta noin 130.000 euroa. Verotulojen arvioimista vaikeuttaa edelleen viivästynyt noususuhdanteen alkaminen. Tämä tilanne luo merkittävää epävarmuutta talouden toimintaympäristöön niin mikro- kuin makrotaloudessakin. Talouden epävarmuutta aiheuttaa merkittävästi myös Ukrainassa jatkuva Venäjän hyökkäyssota ja siihen liittyvät laajat talouspakotteet ja vastapakotteet. Korkea inflaatio on taitunut, mutta keskuspankkien rahapolitiikan löysäämisen varovaisuus jarruttaa elinkeinoelämän investointihalukkuutta ja on osaltaan pitänyt Suomen taloussuhdanteen näkymät taantumassa. Tuoreena Suomen talouden suhdannekäänteen jarruna on tärkeän kauppakumppanin, Saksan talouden sakkaaminen.

Talousarvio vuodelle 2025 on noin 1,2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Suunnitelmavuodet 2026 ja 2027 ovat alijäämäisiä: Vuosi 2026 on noin 1,1 miljoonaa euroa ja vuosi 2027 noin 0,1 miljoonaa euroa alijäämäinen. Taseeseen aikaisemmin kertyneen noin 2,0 miljoonan euron kumulatiivinen ylijäämä ei riitä kattamaan kokonaan suunnittelukauden alijäämiä. Kattamatonta alijäämää alkaa kertyä vuonna 2025, koska talouden tasapainottamista ei ole saatu riittävästi tehtyä.

Joka tapauksessa kunnassa on tärkeää vahvistaa positiivista ja eteenpäin katsovaa ilmapiiriä tiukasta taloustilanteesta huolimatta. Tavoitteena tulee olla selvästi ylijäämäiset tilinpäätökset viimeistään seuraavan valtuustokauden loppupuolella. Nykytilanteessa kunta kykenee toteuttamaan vain maltillista investointitasoa. Nettoinvestointien tason pitämiseen alhaisella tasolla tulevinakin vuosina on merkittävää painetta, jotta kunnan korkeaa poistotasoa saadaan laskettua selvästi. Kunnan heikko käyttötalous myös aiheuttaa paineita voimakkaaseen investointien priorisoimiseen, koska nykyisessä toimintaympäristössä kunnan tulovirta on oleellisesti aikaisempaa ohuempi.

1.1 Sijainti ja toimintaympäristö

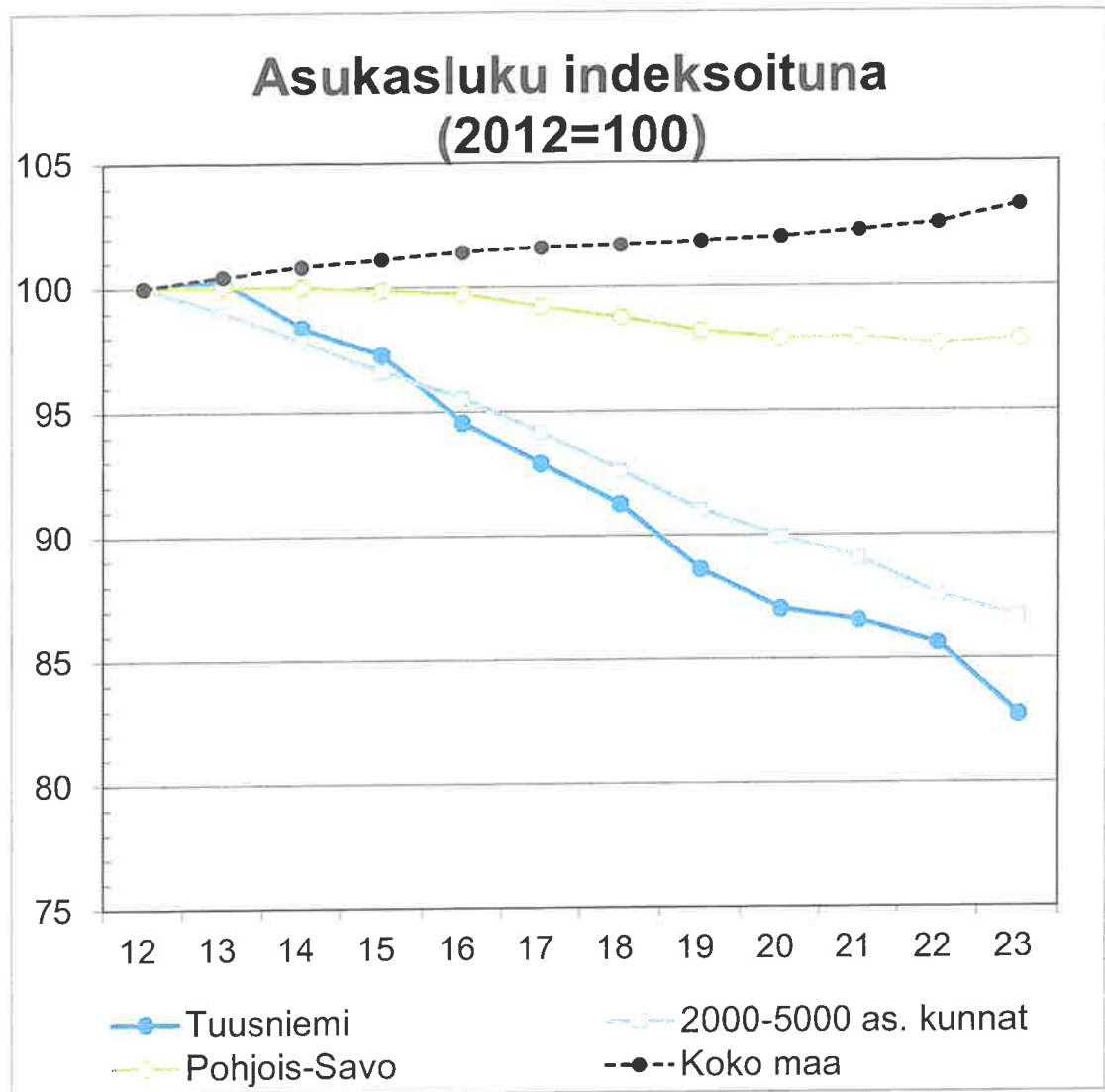
Tuusniemen kunta sijaitsee maantieteellisesti Itä-Suomen keskipisteessä, kahden yliopistokaupungin välissä. Itä-Suomen suurimpaan kaupunkiin Kuopioon on 60 km ja toiseksi suurimpaan kaupunkiin Joensuuhun 76 km. Kuntakeskustan läpi kulkee valtatie 9, joka on yksi Suomen tärkeimmistä poikkataisväylistä. Tuusniemen kunnan rajanaapureita ovat etelässä Heinävesi ja Leppävirta, pohjoisessa Kaavi, lännessä ja pohjoisessa Kuopio, sekä idässä Outokumpu. Kunnan kokonaispinta-ala on 699,43 km², josta vesistöalueita on 22 %. Rantaviivan pituus on 1 068 km. Tärkeimpiä luontokohteita ovat Pohjois-Savon maakuntajärvi Juojärvi, historiallisesti merkittävä Ohtaansalmi, sekä ulkoilu- ja retkeilyalueena tunnettu Seinävuoren rotkolaakso.

Tuusniemen kunta kuuluu Pohjois-Savon liittoon, Itä-Suomen aluehallintoviraston ja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueeseen. Osa palveluista, kuten kansalaisopisto ja kirjasto on siirretty tuotettavaksi yhteistyössä Kuopion kanssa vastuukuntaperiaatteella. Vuoden 2025 alusta Kuopio tuottaa myös Tuusniemen TE-palvelut ja kotouttamispalvelut vastuukuntaperiaatteella. Lisäksi maaseutuhallinto ja ympäristöterveydenhuolto on siirretty Siilinjärven kunnan tuottamisvastuulle. Julkisista hankinnoista vastaa Sansia Oy ja ICT-palveluista Kuntien Tiera Oy, lukuun ottamatta kunnan kotisivujen ylläpitoa, josta vastaa Isteikki Oy. Näissä kaikissa yhtiöissä kunta on pienosakkaana. Talous- ja palkkahallinnon palvelut kunnalle tuottaa Monetra Pohjois-Savo Oy.

1.2 Väestö

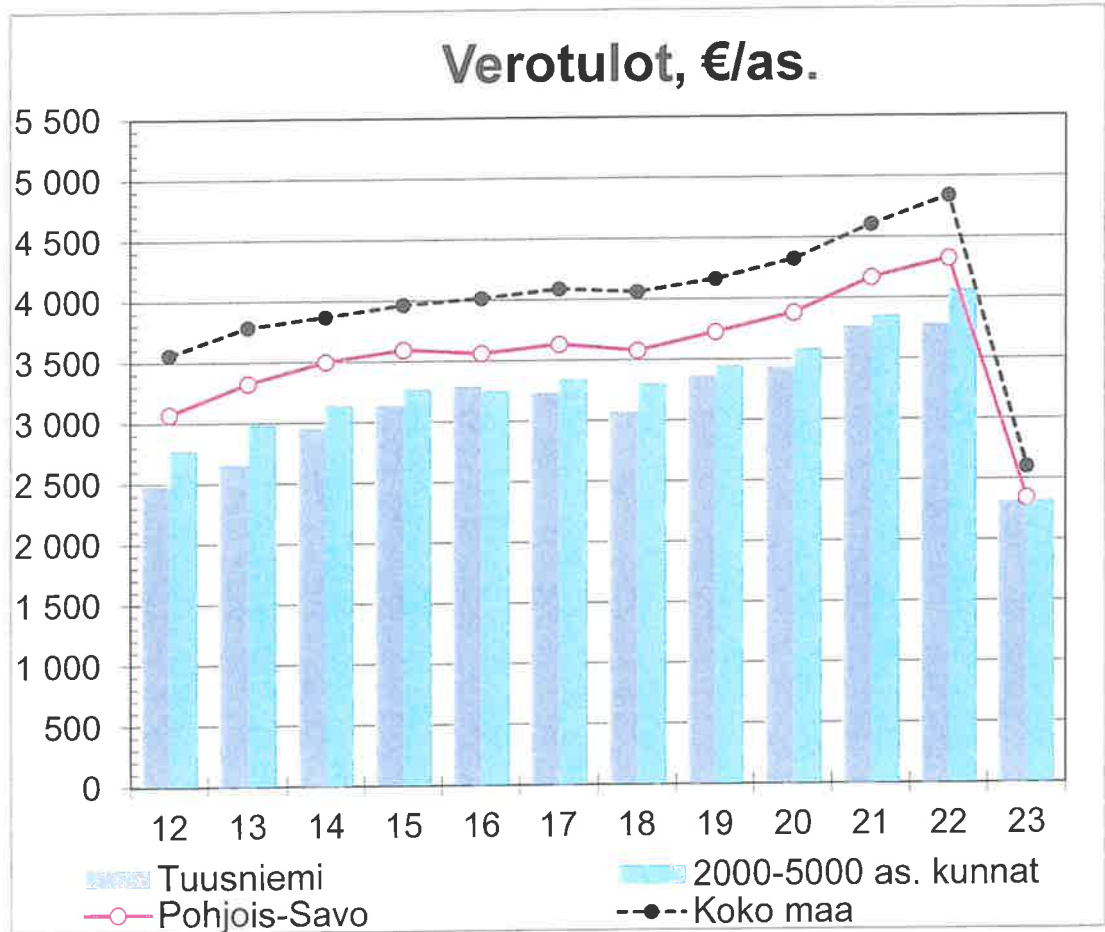
Tuusniemen kunnan väkiluku on laskenut jo vuosia melko tasaisesti. Poikkeuksen muodostaa tammi – syyskuu 2024, jonka aikana kunnan asukasluvun lasku on lähes pysähtynyt. Vakituksia asukkaita Tuusniemellä oli 30.9.2024 ennakkotiedon mukaan 2312. Väestömäärä on alkuvuoden 2024 ajan kehittynyt edellisvuosista poiketen vain lievästi negatiivisesti, kokonaismuutoksen ollessa tammi - syyskuussa -1 henkilö. Syntyneitä on 4 ja kuolleita 25. Syntyvyyden enemmisyys on ollut negatiivinen ainakin vuodesta 2011 alkaen ja vuosittaiset vaihtelut ovat olleet melko maltillisia.

Väestömäärän myönteistä kehittymistä sekä ikärakennekehityksen oikaisemista pyritään toteuttamaan tehokkaalla asuinkunta-ajattelulla, panostamalla peruspalveluihin ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin, kuntakeskustan yleisilmeeseen sekä kilpailukykyisiin ja kehittyviin asuinalueisiin. Myös eteenpäin katsova ilmapiiri ja kuntatalouden tasapainosta huolehtiminen ovat Tuusniemen kunnan kilpailukyvyn edellytyksiä.

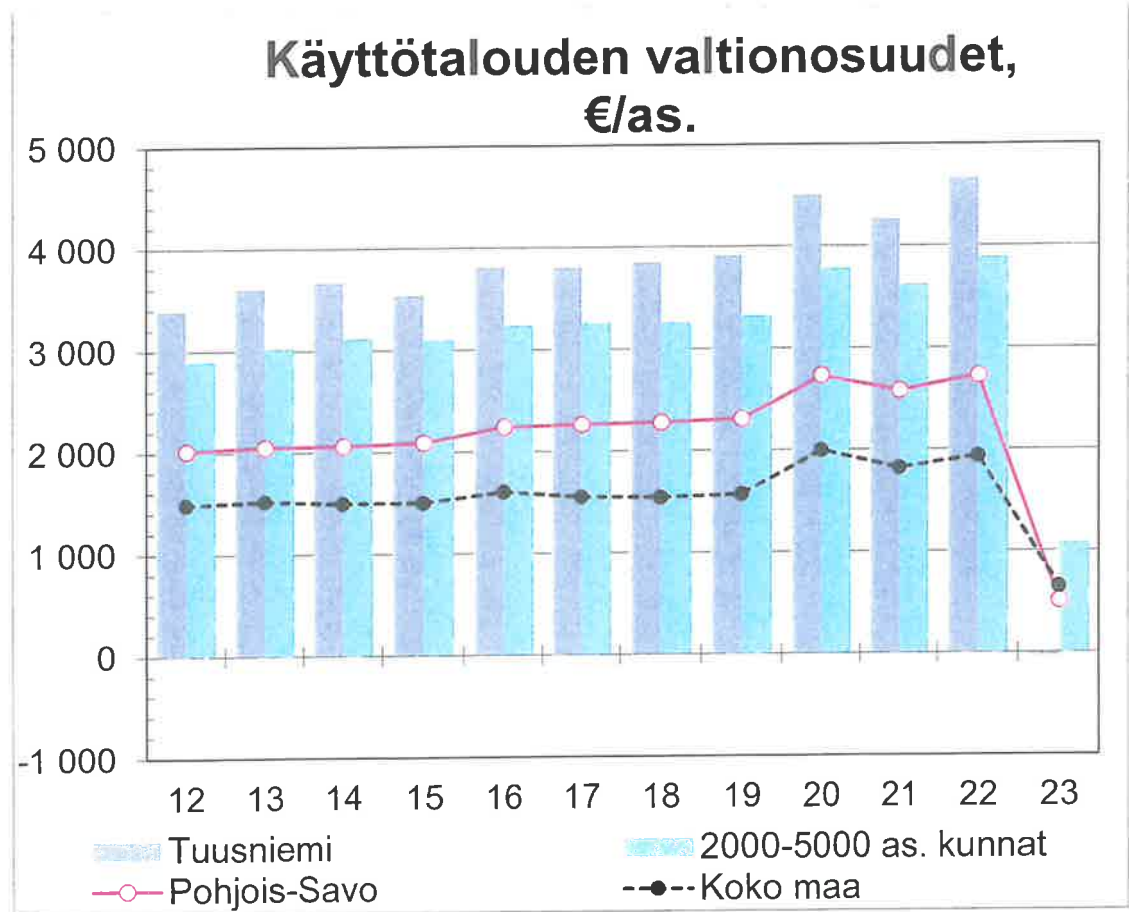

1.3 Verorahoituksen ja huoltosuhteen kehittyminen

Kunnan keskimääräinen asukaskohtainen verotulokertymä on viime vuodet noussut maltillisesti. Asukasta kohti verotulokertymä on ollut aikaisempina vuosina pääsääntöisesti hieman vastaavan kokoisia kuntia alempi. Vuoden 2023 asukaskohtaiset verotulot olivat kuitenkin keskimäärin samalla tasolla kuin vastaavan kokoisilla verrokkikunnilla. Verrattuna maakunnan ja koko maan keskiarvoon, on kunnan asukaskohtainen verotulokertymä selvästi alempi. Kunnan verotulot ovat lähes puolittuneet vuodesta 2023 alkaen, valtion leikattua kunnallisveroprosentteja hyvinvointialueiden rahoituspohjan järjestämiseen liittyen.

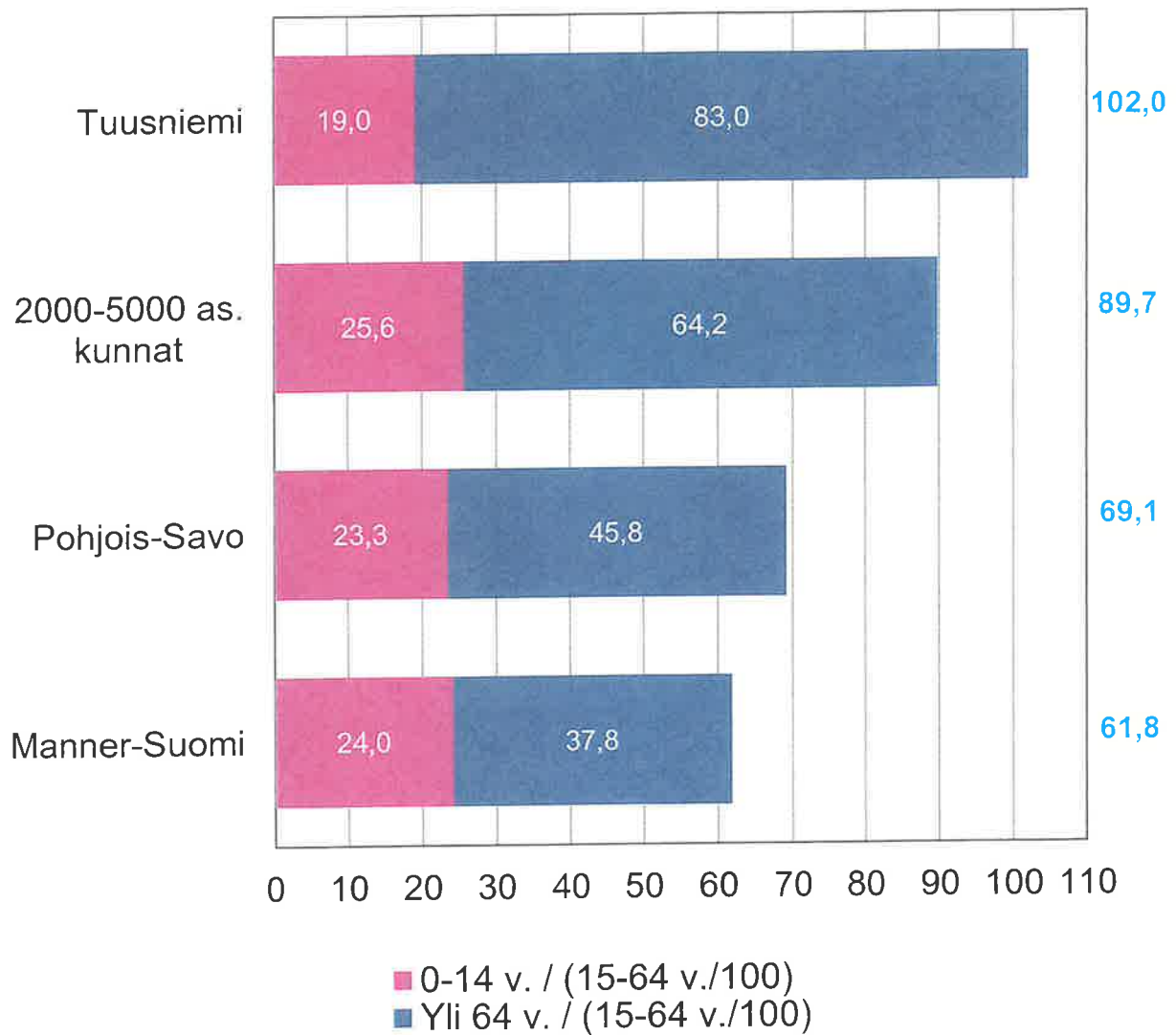

Kunnan valtionosuuksien asukaskohtainen määrä on viime vuosina vuoden 2020 selvän nousun jälkeen kääntynyt vuonna 2021 laskuun ja noussut uudelleen vuonna 2022. Vuonna 2023 Tuusniemen kunnan käyttötalouden valtionosuudet ovat painuneet negatiivisiksi, mikä on juurisyy kunnan käyttötalouden epätasapainolle. Tuusniemen keskimääräiset asukaskohtaiset valtionosuudet ovat olleet aikaisemmin selvästi suuremmat, verrataanpa niitä saman kokoluokan kuntiin, maakunnan tai koko maan asukaskohtaiseen keskiarvoon. Keskeisenä syynä tähän voidaan pitää väestön ikärakennetta ja valtionosuuksien määräytymisperusteena olevien indeksien, kuten sairastavuusindeksin korkeita lukemia. Vuoden 2023 osalta Tuusniemen käyttötalouden valtionosuuksien määrä on ollut heikko verrattuna muihin saman kokoluokan verrokkeihin, Pohjois-Savon maakunnalliseen keskiarvoon tai koko maan keskimääräiseen tilanteeseen.

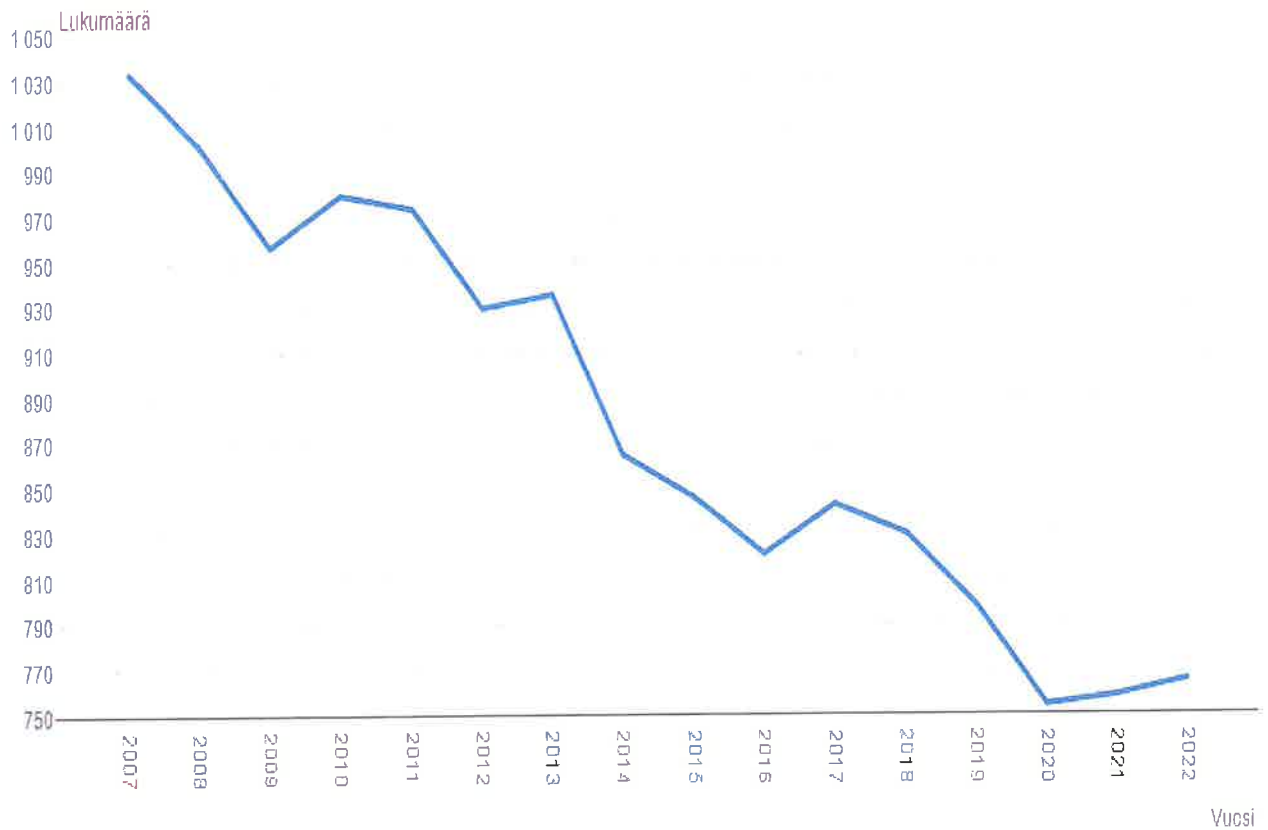
Tuusniemen kunnan huoltosuhde on ollut pitkään tyypillisesti pienten kuntien kaltainen, yli 64 - vuotiaiden määrä on korkea suhteessa työssä käyvään (15 – 64 -vuotiaat) ikäryhmään. Kunnan huoltosuhde vuonna 2023 on selvästi korkeampi kuin pienten kuntien keskiarvo ja merkittävästi Pohjois-Savon maakunnan ja manner-Suomen kuntien keskiarvoa korkeampi. Väestöllinen huoltosuhde Tuusniemellä on heikentynyt viime vuodet vuosittain edellisistä vuosista selvästi yli 64 – vuotiaiden osuuden kasvun vuoksi.

Väestöllinen huoltosuhde 31.12.2023 (0-14 v. + yli 64 v. sataa 15-64 v. kohti)

Työllisten lukumäärän trendi on ollut Tuusniemellä heikkenevä vuodesta 2007 lähtien. Vuonna 2007 kunnan työllisten lukumäärä on ollut korkeimmillaan hieman yli 1030 henkilöä. Vuosina 2009 ja 2016 työllisten määrä on hieman kasvanut kunnassa, mutta kääntynyt sen jälkeen heti seuraavan vuoden jälkeen uudelleen las-kuun. Vuonna 2020 työllisten määrä on koko tilastointijakson toiseksi heikoin, ollen 758 työllistä. Vuonna 2022 työllisten määrä jatkoi vuonna 2021 alkanutta lievää nousua ollen 765 työllistä.

Työlliset muuttujina Vuosi. Tuusniemi, Toimialat yhteensä, Yhteensä, Työlliset.

1.4 Työpaikat ja elinkeinojen kehittäminen

Kunnan alueella olevien työpaikkojen määrän kehitys noudattelee tarkastelujaksolla maakunnallista keskimääräistä työpaikkojen kehitystä. Vuoden 2022 lopussa (tuorein käytettävissä oleva tilastotieto) kunnan alueella oli 621 työpaikkaa, kun vuotta aikaisemmin niitä oli 606. Työpaikkojen määrä on melkein puolittunut 1990-luvun alusta. Alkutuotannon osuus työpaikoista on 15,8 %, jalostuksen työpaikkojen osuus 19,8 % ja palvelujen työpaikkojen osuus 64,4 %. Kunnan työllisyysaste on 64,1 %, ollen maakunnan kolmanneksi alhaisin vuodelta 2022 olevan tilaston mukaan.

Työllisyysaste (%), 18–64-vuotiaiden työllisten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

Kunta	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kuopio	65,3	66,7	67,2	66,3	65,3	65,1	65,9	67,5	69,3	69,2	67,7	70,3	71,4
Siilinjärvi	72,6	73,5	74,2	73,6	72,5	71,9	73,4	75,7	76,7	76,4	75,2	77,9	78,3
Kuopion seutukunta	66,4	67,8	68,2	67,4	66,4	66,1	67,0	68,7	70,4	70,3	68,7	71,4	72,3
Iisalmi	65,6	67,0	66,1	65,3	64,2	63,9	66,3	68,3	69,2	69,8	66,9	71,1	70,8
Kiuruvesi	61,2	62,5	63,0	61,6	62,0	62,2	64,4	66,8	67,1	69,1	66,6	70,5	71,8
Keitele	61,9	64,3	65,4	64,8	66,7	64,9	64,9	67,0	66,0	68,9	69,1	70,8	73,9
Lapinlahti	62,3	65,1	64,8	63,5	64,1	64,0	65,9	67,9	69,7	70,0	69,1	71,6	72,8
Pielavesi	60,2	62,0	61,2	60,8	61,2	62,5	63,3	64,7	65,5	66,8	68,3	69,8	71,0
Sonkajärvi	59,5	61,0	59,9	58,7	59,7	59,6	62,6	63,6	64,9	69,2	66,0	68,2	70,4
Vieremä	67,8	69,9	66,4	67,3	68,8	67,9	70,6	72,4	73,3	75,5	71,2	76,4	78,3
Ylä-Savon seutukunta	63,4	65,2	64,5	63,7	63,7	63,6	65,7	67,6	68,5	69,8	67,7	71,1	72,0
Suonenjoki	64,8	64,8	64,3	65,2	64,6	65,0	65,8	66,6	68,2	69,7	69,2	72,0	71,4
Rautalampi	61,0	61,3	61,9	60,3	62,1	62,0	63,4	64,7	67,6	67,5	68,1	69,3	70,2
Tervo	61,1	61,8	63,0	64,0	63,9	63,8	62,7	64,5	67,1	67,8	68,9	70,0	69,1
Vesanto	61,4	63,2	61,2	61,7	60,2	62,1	64,2	65,5	68,2	68,2	68,2	67,8	68,2
Sisä-Savon seutukunta	63,0	63,4	63,1	63,5	63,3	63,7	64,7	65,8	67,9	68,8	68,8	70,6	70,4
Kaavi	57,0	58,1	59,1	58,1	56,9	56,4	56,8	57,0	59,7	61,2	61,1	63,1	63,4
Rautavaara	55,5	56,1	55,3	54,8	56,8	53,8	53,1	57,5	58,5	58,1	58,7	61,3	62,1
Tuusniemi	59,0	60,1	58,2	58,8	56,3	56,1	56,5	59,7	60,8	60,6	59,3	61,7	64,1
Koillis-Savon seutukunta	57,4	58,4	57,9	57,6	56,6	55,7	55,9	58,1	59,8	60,3	59,9	62,2	63,4
Varkaus	59,4	60,0	59,3	58,9	58,7	58,5	60,3	62,3	62,7	65,1	62,7	66,4	67,9
Joroinen	63,1	64,0	64,3	64,0	64,3	65,0	67,0	68,5	71,0	71,3	71,4	72,8	73,1
Leppävirta	64,0	65,6	65,9	65,9	65,0	65,1	66,6	68,8	70,5	70,5	67,6	73,3	73,6
Varkauden seutukunta	61,1	62,0	61,7	61,4	61,1	61,2	62,9	64,9	65,9	67,4	65,2	69,1	70,2
POHJOIS-SAVO	64,5	65,9	65,9	65,2	64,7	64,5	65,7	67,5	69,0	69,5	67,9	70,8	71,7
Koko maa	68,9	69,9	69,6	68,6	68,0	67,8	68,6	70,5	72,1	72,1	69,5	72,4	73,5

Pohjois-Savon ELY-keskuksen työllisyyskatsauksen mukaan Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimistossa oli syyskuun 2024 lopussa 676 työtöntä työnhakijaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pohjois-Savon työttömyysprosentti oli syyskuun lopussa 10,2 % kun se vuotta aikaisemmin oli 9,6 %. Koko maan keskimääräinen työttömyysprosentti oli 10,4 %. Koillis-Savossa työttömyysprosentti oli syyskuun lopussa muita Pohjois-Savon seutukuntia korkeampi, ollen 11,4 %. Vuotta aikaisemmin se oli 12,1 %. Työttömien määrä väheni Koillis-Savossa 7 % vuoden 2023 vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tuusniemellä työttömyysprosentti oli syyskuun 2024 lopussa, 10,0 %. Syyskuussa 2023 kunnan työttömyysprosentti oli 10,1 %. Työttömien määrä Tuusniemellä oli syyskuun 2024 lopussa 88, kun se oli vuotta aikaisemmin 96.

Tuusniemen elinkeinojen kehittäminen muodostuu elinkeinotoimijoista sekä kunnan toimielinten tekemistä elinkeinopoliittisista päätöksistä. Vuonna 2024 kunnan elinkeinotoimesta ja yrityspalveluista vastaa edellisen vuoden tapaan sopimusperusteisesti Tuusniemen Teollisuus Oy. Kuntaan ollaan palkkaamassa elinvoima-asiantuntijaa, jonka tehtäviin sisältyy tuottaa kunnan elinkeino-yhtiölle toimitusjohtajapalvelut. Yhteistyötä tehdään mm. Tuusniemen Yrittäjät ry:n ja Kalakukko ry:n kanssa. Toiminnassa noudatetaan Tuusniemen kuntastrategian 2024 – 2026 linjauksia ja painopistealueita.

1.5 Talous ja investoinnit

Kuntastrategian mukaan tavoitteena tulee olla terve kuntatalous, joka vaatii jatkossakin toiminnallisia ja taloudellisia muutoksia. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimintakulujen leikkauksia ja toimintatuottojen kasvattamista. Kunnan toimialoilla on suuri vastuu toimialakohtaisen talousarvion pitävyydestä ja mahdolliset muutokset tulee ensisijaisesti kattaa toimialan sisältä ja vasta toissijaisesti hakea muutosta talousarvioon valtuustolta. Kunnan talouden tasapaino on alkaneella strategiakaudella keskeinen tavoite, johon kuntaorganisaation tulee tinkimättömästi sitoutua kaikilla tasoilla.

Verotulot kasvavat vuonna 2025 reilut 100.000 euroa. Yhteisöveron jako-osuuden ennakoidaan pysyvän edellisvuoden tasolla, mutta kunnallisveron ja kiinteistöverotulojen kasvavan. Kunnan valtionosuudet ovat noin 250.000 euroa. Tämän aiheuttaa kunnan peruspalvelujen valtionosuuden negatiivisuus, noin -1,8 miljoonaa euroa ennen tasausta. Negatiivinen peruspalvelujen valtionosuutta kuitataan kunnalta valtiolle muista valtionosuuksista ja verotulomenetysten kompensatiosta. Kunnan tulovirran heikentyminen luo entistä suurempaa painetta kunnan investointien tiukkaan priorisoimiseen, käyttötalousmenojen kasvun hallintaan, sekä erityisesti kunnan tulopohjan vahvistamiseen.

Kunnan tuloveroprosenttia vuodelle 2025 on 9,4 %. Se on pyöristetty edellisvuoden 9,36 %:sta muuttuneen verolainsäädännön mukaisesti. Kuntien yhteisöveron jako-osuus säilyy edellisvuoden tasolla. Kiinteistöverojen tasot on päätetty pitää ennallaan, paitsi mahdollisesti vuoden 2024 alusta käyttöön otettavan maapohjan yleinen kiinteistöveroprosentti on kiinteistöverolain alarajalla, ollen 1,30 %. Kuntastrategian mukaan tulevana vuosina verojen korottamista tulee välttää. Kunnan talouden paha epätasapaino luo kuitenkin suurta painetta verojen korotuksille osana kunnan talouden tasapainottamistoimia ja talousarvion suunnitelmavuosien saamista kuntalain mukaiselle talouden tasapainon tasolle.

Taksojen ja maksujen korottamista tulee harkita vuosittain ja tavoitteena on, että taksat ja maksut kattavat lähtökohtaisesti niiden kohteena olevista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset tai kustannuksille yleisesti hyväksytyt omavastuuosuudet. Taksoissa on luonnollista pyrkiä noudattamaan ympäristökuntien vastaavia tasoja.

Henkilöstön tarkoituksenmukaista määrää ja sijoittumista eri tehtäviin tulee jatkossakin tarkastella kattavasti. Uusia toimintatapoja, palvelujen sähköistämistä ja automatisointia tulee edistää kaikilla toimialoilla. Henkilöstön joustavaa liikkuvuutta ja sisäisiä siirtoja pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan.

Kunnan kireän taloustilanteen vuoksi investointeja on pitänyt viime vuosina priorisoida ja nettoinvestointitasoa laskea. Vuonna 2020 nettoinvestoinnit olivat 0,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2021 nettoinvestoinnit olivat noin 0,4 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 nettoinvestoinnit olivat noin 0,3 miljoonaa euroa. Vuonna 2023 nettoinvestoinnit olivat noin 0,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 talousarviossa nettoinvestointeihin on varattu yhteensä noin 0,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 talousarviossa on varauduttu 0,4 miljoonan euron suuruisiin nettoinvestointeihin. Vuoden 2025 nettoinvestointien määrää laskee poikkeuksellisen suuret investointitulot. Mikäli myyntituloihin perustuvat investointitulot jäävät toteutumatta, nousee vuoden 2025 nettoinvestointien määrä noin 1,2 miljoonaa euroon. Investointien painopiste on viime vuosien tapaan selkeästi korjausinvestoinneissa.

Vuonna 2020 nostettiin 1,5 miljoonaa euroa talousarviolainaa. Vuonna 2021 talousarviolainaa on nostettu 0,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2021 talousarviolainaa on nostettu 0,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 talousarviolainaa ei ollut tarpeen nostaa. Vuonna 2023 talousarviolainaa nostettiin 1,0 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 talousarviossa on varauduttu 1,8 miljoonan euron suuruiseen talousarviolainan nostamiseen. Vuoden 2025 talousarviossa on varauduttu 1,5 miljoonan euron suuruiseen talousarviolainan nostamiseen. Mikäli kunta saa myytyä viimeistään vuoden 2025 aikana Vihtaniemestä Pahkasalo-tilasta määrääalan, pienentää kauppahinta vastaavasti lainanottotarvetta vuoden 2025 osalta. Tulevana vuosina tarve lainanottoon pienenee vain, mikäli investoinnit pysyvät suunnitellusti alhaisella tasolla ja käyttötaloutta saadaan selvästi nykyistä paremmin tasapainoon.

1.6 Tulevaisuuden näkymät

Tuusniemen valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa ohjataan kunnan toimintaa ja taloutta vuosina 2024 - 2026. Lähtökohdaksi on asetettu palvelutuotannon tehostaminen sekä elinkeinoin panostaminen. Kuntastrategia sisältää linjauksia, jotka ohjaavat kunnan luottamushenkilöiden sekä henkilöstön toimintaa. Kuntastrategia on päivitetty viimeksi kesällä 2024.

Strategian käytännön toteuttamisen päävastuu on kunnanhallituksella, lautakunnilla sekä kunnan johtoryhmällä. Strategian johdonmukainen toteuttaminen vaatii luottamusjohdon sekä virkamiesjohdon selkeää työnjakoa ja sitoutumista omien tehtävien hoitamiseen. Kuntastrategia on yhteinen näkemys siitä mihin suuntaan Tuusniemen kunta on menossa.

Viime vuosien tilinpäätöksistä laskettujen keskeisten tunnuslukujen mukaan Tuusniemen kunnan talous on epätasapainossa. Vuodesta 2023 alkaen keskeisenä yksittäisenä syynä kunnan talouden epätasapainoon ovat voimakkaasti negatiiviset peruspalvelujen valtionosuudet. Aiempien vuosien ylijäämät antavat enää vain vähän aikaa reagoida taloustilanteeseen. Kuntastrategiassa kiinnitetään myös erityistä huomiota kuntatalouden tasapainoon strategiakaudella.

Kuntastrategian 2024 – 2026 ydin:

Visio

Tulevaisuuden visiona Tuusniemi haluaa olla vahvasti tavoitteellinen suunnannäyttävä ja näyttää esimerkkiä rohkeasta uudistumiskyvystä. Näin Tuusniemi voi menestyä kuntamurroksessa uudistuen.

Arvot

Rohkeus ja rakkaus ovat yhtä aikaa sekä arvoja strategiassa, että brändiviesti. Rohkeus vahvistaa elinvoimaa ja rakkaus vahvistaa hyvinvointia.

Toimintatavat

Kunta toimii avoimesti ja rohkeasti, tavoitteenaan hyvä vuorovaikutussuhde asukkaiden, yrittäjien, järjestöjen, henkilöstön ja luottamushenkilöiden kesken. Kunta tekee yhteistyötä ja verkostoituu ympäröivien kuntien ja kaupunkien kanssa, sekä osallistuu alueellisen yhteistyön kehittämiseen.

Kuntarakenteet ja palvelutuotanto

Kunnassa otetaan huomioon muuttuva toimintaympäristö ja tehdään tarvittaessa korjaavat päätökset. Palvelut tuotetaan taloudelliset ja toiminnalliset näkökulmat huomioon ottaen joko omana tai ostettuna palveluna. Kuntayhteistyötä tehdään mahdollisimman kevyellä organisaatiolla niin, että siitä on taloudellista ja toiminnallista hyötyä. Muutoksiin vastataan joustavasti ja ketterästi.

Kuntatalous

Tavoitteena on tasapainoinen kuntatalous, joka vaatii jatkossakin toiminnallisia ja taloudellisia muutoksia. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimintakulujen leikkauksia ja toimintatulojen kasvattamista. Toimialoilla on jatkossa yhä suurempi vastuu toimialakohtaisen talousarvion pitävyydestä ja mahdolliset talousarviomuutokset tulee kattaa ensisijaisesti kunkin toimialan sisäältä. Kuntatalouden tasapainovelvoite koskee koko kuntakonsernia eli myös kunnan määräysvallassa olevia tytäryhteisöjä.

2 Organisaatio ja henkilöstö

2.1 Organisaatorakenne

Kuntalain vaatimusten mukaisesti laadittu uusi hallintosääntö hyväksyttiin kunnanvaltuuston kokouksessa 8.5.2017 § 10 ja se tuli voimaan 1.6.2017. Sen jälkeen kunnanvaltuusto on päivittänyt sitä tarvittaessa. Hallintosääntöä päivitettiin vuonna 2024 kaksi kertaa: nimikekorjaus varhaiskasvatuksen opettajan sijaistamistehtävään (kvalt 29.4.2024 § 18) sekä toimivalta hankkeissa ja kunnanjohtajan alainen henkilöstö (kvalt 4.11.2024 § 51).

Päivitetty ja ajan tasalla oleva organisaatiokaavio lisätään vuosittain tilinpäätös- ja talousarvioasiakirjojen liitteeksi.

Tuusniemen kunnan organisaatio muodostuu kunnanvaltuustosta, kunnanhallituksesta, keskusvaali-, tarkastus-, sivistys- ja teknisestä lautakunnasta.

Kunnan henkilöstö jakautuu keskushallintoon, sivistystoimeen ja tekniseen toimeen, joita johtavat toimialajohtajat toimivat lautakuntiensa esittelijöinä.

Kunnanjohtaja toimii kunnanhallituksen esittelijänä, johtoryhmän esimiehenä sekä vastaa mm. ylikunnallisesta yhteistyöstä, konserniohjauksesta ja valvonnasta, edunvalvonnasta ja verkostoista, viestinnästä ja tiedottamisesta sekä valmiussuunnittelusta.

Lisäksi kunnan organisaatioon kuuluvat ylikunnalliset toimijat, joista Kuopion kansalaisopiston ja kirjaston seurantavastuu sivistystoimen toimialajohtajalle (rehtori) ja Koillis-Savon Vesi Oy:n, Tuusniemen Aluelämpö Oy:n sekä Jätekkukko Oy:n seurantavastuu tekniselle johtajalle.

Kunnan johtoryhmään kuuluvat kunnanjohtaja ja toimialajohtajat. Kunnan henkilöstöä laajasta koskettavat asiat käsitellään YHTY-toimikunnassa.

2.2 Henkilöstöohjelma

Tuusniemen kunnan henkilöstöohjelman tavoitteena on toimiva, osaava ja vuorovaikutteinen työyhteisö, jossa työskentely on mielekästä ja palkitsevaa. Jokainen työntekijä ja esimies on oman työpaikkansa kehittäjä, etsien uusia tapoja ja menetelmiä suorittaa palvelutehtävänsä tehokkaammin ja joustavammin.

Henkilöstön on määrältään ja osaamiseltaan vastattava palvelutuotannon tarpeita ja taloudellisia resursseja sekä oltava motivoitunut työskentelemään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Työnantajan ja henkilöstön tavoitekeskustelun tulee olla kahdensuuntaista, jatkuvaa ja rakentavaa. Henkilöstöohjelman onnistuneen toteuttamisen edellytyksenä on myös osallistuva, ihmisläheinen ja oikeudenmukainen johtaminen. Henkilöstölle on tarjottava mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ja kannustusta vastuun ottamiseen sekä oma-aloitteisuuteen.

Henkilöstöohjelman päivittämisen valmistelevat YHTY-toimikunta ja keskushallinto. Toimintaympäristön muutokset sekä kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen päätökset huomioidaan henkilöstöohjelman päivittämisen yhteydessä. Henkilöstöohjelman päivitys vuodelle 2025 käsitellään YHTY-toimikunnassa 25.11.2024, johtoryhmässä 2.12.2024 ja kunnanhallituksessa 16.12.2024.

Tuusniemen kunta soveltaa henkilöstöohjelmaa myös järjestäytymättömään henkilöstöön. Henkilöstöohjelman lisäksi kunnassa noudatetaan kunta-alan virka- ja työehtosopimuksia sekä voimassa olevaa hallintosääntöä.

2.3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä tuli voimaan 1.1.2014. Sen tarkoituksena on edistää työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämistä. Tällä tarkoitetaan työntekijöille tarjottavaa suunnitelmallista koulutusta, joka on tarpeen työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi vastaamaan työn ja työtehtävien asettamia vaatimuksia ja ennakoitavissa olevia muuttuvia osaamistarpeita.

Laki koulutuksen korvaamisesta mahdollistaa koulutuskorvauksen niille työnantajille, joilla ei ole oikeutta koulutusvähennykseen elinkeinoverolain perusteella. Koulutuskorvauksen saamisen edellytyksenä on, että työnantajan järjestämä koulutus perustuu koulutussuunnitelmaan.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma on osa henkilöstöohjelmaa ja se päivitetään vuosittain.

2.4 Tietoturva

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (GDPR) astui voimaan 25.5.2018 koko Euroopan unionin alueella sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Asetus määrittelee rekisteröidyn eli henkilön oikeudet ja rekisterinpitäjän eli tietojenkäsittelystä vastaavan velvollisuudet. Tietosuoja-asetuksen tavoitteena on suojata rekisteröityjen oikeuksia digitalisoituneessa ympäristössä sekä yhtenäistää käytäntöjä koko EU:n alueella.

Kunnanhallitus hyväksyi 10.6.2019 § 87 Tuusniemen kunnan tietosuoja- ja tietoturvapoliittikan, jossa määritellään tietosuojaa ja tietoturvallisuutta koskevat periaatteet, vastuut ja tavoitteet.

Tuusniemen kunnan tietosuojavastaavana toimii Sari Joutsen.

3 Vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2025 - 2027 taloussuunnitelman laadinta-perusteet

Valtiovarainministeriön Kuntatalousohjelmassa vuosille 2025-2028 mukaan kevään 2024 kuntatalousohjelmaan verrattuna kuntatalouden lähivuosien kehitysnäkymät ovat heikentyneet koko maan tasolla ja kuntakokoryhmittäin. Kunnallisveron laskennallinen korotuspaine kasvaa tarkastelukauden loppua kohden mentäessä koko maan tasolla, mutta vuonna 2028 tilanne tasoittuu vuoden 2023 valtionosuuksien takaisinperinnän ja hallitusohjelman mukaisen peruspalvelujen valtionosuuden indeksijarrun poistuessa.

Erityisesti pienemmissä kuntakokoryhmissä laskennallinen veroprosentin korotuspaine kasvaa joinakin vuosina merkittävästi. Laskennallinen korotuspaine näkyy myös negatiivisena vuosikatteenä ja tilikauden tuloksena. Veropohjan rapautuminen voi olla kasvava uhka varsinkin pienemmissä kuntakokoryhmissä, jos kehitys jatkuu väestöennusteen mukaisesti.

Tarkastelujakson aikana toiminnan ja investointien rahavirta laskee koko maan tasolla ja kaikissa kuntakokoryhmissä negatiiviseksi. Heikkenevää toiminnan ja investointien rahavirtaa tarkasteluperiodilla selittävät merkittävältä osin nettoinvestointien pysyminen korkealla tasolla erityisesti suurissa kaupungeissa sekä sote-uudistuksen verohäntien poistuminen.

Vuonna 2024 negatiivisen vuosikatteen kuntia on arvion mukaan 16, mikä on hieman enemmän kuin edeltävänä vuonna. Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä kasvaa kuitenkin merkittävästi tarkastelukauden loppua kohden. Negatiivisen vuosikatteen kunnista suurin osa on alle 10 000 asukkaan kuntia, mutta kauden lopussa mukana on myös yksi yli 100 000 asukkaan kaupunki. Kuntakokoryhmittäisiin ja kuntakohtaisiin arvioihin tulee suhtautua varauksella ja pitkälle meneviä tulkintoja välttämällä, mutta tarkastelulla voidaan saada suuntaa erikokoisten kuntien talouden kehityksestä.

3.1 Talousarvion laadintaperusteet

Kunnanhallitus hyväksyi kokouksessaan 23.9.2023 § 154 käyttötalousraamin vuoden 2025 talousarvion laadintaa varten. Käyttötalousraami laadittiin alustavien vero- ja valtionosuustietojen perusteella.

Toimialojen tulee seurata määrärahojen toteutumista vastuullisesti ja mahdolliset määrärahaylitykset tulee pyrkiä kattamaan oman toiminnan säästöillä ja kululeikkauksilla. Mikäli toimiala ei pysty kattamaan määrärahaylitystä omilla toimillaan ja talousarvio uhkaa ylittyä, on ylitykselle haettava määrärahamuutos viipymättä kunnanvaltuustolta.

Kuntastrategian mukaan tavoitteena on tasapainossa oleva kuntatalous, joka vaatii jatkossakin toiminnallisia ja taloudellisia muutoksia. Sopeutustoimet ovat välttämättömiä ja niitä tulee jatkaa, jotta kunnan talous saadaan tasapainoon.

Veroprosentit 2011-2025

	<u>2011- 2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>	<u>2017- 2022</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>
Tulovero-%	19,75	20,00	21,00	22,00	22,00	9,36	9,4	9,4
Kiinteistövero-%								
Maapohjan yleinen kiinteistövero							1,30	1,30
Vakinainen asunto	0,50	0,50	0,55	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65
Muut kuin vakituinen asuinrakennus	1,10	1,10	1,10	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25
Yleinen kiinteistövero	0,70	0,90	1,00	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15
Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistövero					0,00	0,00	0,00	0,00
Voimalaitosrakennus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,10

Erilaisten vähennysten johdosta kuntien tuloveroprosentit (nimellinen veroaste) ei vastaa todellista veroastetta kunnissa. Efektiivinen veroaste tarkoittaa maksuunpannun kunnallisveron suhdetta ansiotuloihin.

Tuusniemen efektiivinen veroaste -% 2017 – 2023

<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023*</u>
13,15	13,22	13,23	13,35	13,36	13,28	6,04

*) Ennuste

Taloussuunnitteluvuodet 2026-2027 on laadittu tiedossa olevien toiminnallisten muutosten, talousnäköymien ja ennusteiden mukaisesti.

Vuoden 2025 talousarviossa koko kunnan toimintatuottojen arvioidaan kasvavan 71.614 euroa vuoden 2024 arvioidusta tasosta. Toimintamenot ovat noin 360 449 euroa suuremmat kuin vuoden 2024 talousarviossa.

Tuusniemen kunnan strategiassa on linjattu, että tuloveroprosenttia ja kiinteistöveroprosentteja nostetaan vain, mikäli se on kunnan talouden tasapainon kannalta välttämätöntä.

Mikäli kunta joutuu nostamaan uutta lainaa, kääntyvät myös korkomenot nousuun. Korkotuotot pysyvät ennallaan. Rahoitustuottoihin kirjattavien osinkojen ja muiden pääomatuottojen oletetaan pysyvän lähes samalla tasolla.

Suunnitelman mukaiset poistot (917.870 euroa) on laskettu kunnanvaltuuston 13.11.1996 § 49 ja 17.12.2012 § 50 hyväksymien poistosuunnitelmien mukaisesti. Uusi 17.12.2012 hyväksytty SUMU-poistosuunnitelma koskee uusia 1.1.2013 jälkeen toteutuneita investointihankkeita. 31.12.2012 saakka toteutuneiden investointihankkeiden SUMU-poistot lasketaan vuonna 1996 hyväksytyn poistosuunnitelman mukaisesti jatkossakin. SUMU-poistojen päivitys IV-nuohouksen osalta kunnanhallituksen päätös 7.12.2020 § 182 voimaan 1.1.2021.

Poistoeron kirjauksiin sisältyy aikaisempien vuosien investointivarausten käytöstä muodostunut poistoeron kirjaus (111.116 euroa).

Poistoeromuutosten jälkeen vuoden 2025 talousarvioesitys on 1.354.050 euroa alijäämäinen.

Taloussuunnitteluvuosina SUMU-poistot tulevat vähenemään, mikäli uusia merkittäviä investointeja ei tehdä (oletus). Toisaalta uuden poistosuunnitelman mukaiset lyhyemmät poistoajat 1.1.2013 jälkeen valmistuneista investointihankkeista ovat kasvattaneet poistoja.

3.2 Talousarvion sitovuus

Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain 110 §:n mukaisesti kunnanvaltuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Sitovuustaso päätetään talousarvion hyväksymisen yhteydessä.

Talousarvion sitovuustason määrittelyn yhteydessä määritellään myös tilivelvolliset. Luettelo tilivelvollisista on liitetty osioon V "Organisaatio ja palkkiosääntö". Tilivelvolliset on merkitty myös talousarvion käyttötalousosan tehtäväkohtaisiin talousarvioesityksiin.

Talousarvion sitovuus 1.1.2025 alkaen

Taulukossa 4 "Määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenvetolaskelma" on esitetty käyttötalouden, investointien ja rahoitusosan sitovuustasot.

Toimialoille asetetut sitovat tavoitteet, mittarit ja tavoitetasot on esitetty toimialakohtaisissa talousarvioesityksissä.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa toimialojen sitovuustasona on bruttomääräraha eli toimintatuotot ja toimintakulut, ilman arvonnäisäveroja. Poikkeuksellisesti ateriapalvelut ja vesihuolto ovat nettositovia. Näiden toimintojen tulisi kattaa omilla toimintatuotoillaan kaikki toimintakulut.

Investointiosa

Investoinneissa yli 150.000 euron hankkeet, niiden hanketavoitteet ja kustannusarviot ovat kunnanvaltuustoon nähden sitovia hankekohtaisesti.

Alle 150.000 euron hankkeet ovat valtuustoon nähden sitovia taseen pysyvien vastaavien "Aineelliset hyödykkeet" ryhmän omaisuuslajien mukaisesti, esimerkiksi rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet, koneet ja kalusto. Alle 150.000 euron hankkeiden hankekuvaukset ja kustannusarviot eivät ole kunnanvaltuustoon nähden sitovia, vaan ne käsitellään ja hyväksytään asianomaisen hallintokunnan lautakunnassa, esim. teknisessä lautakunnassa, hankekohtaisesti.

Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kunnanvaltuustoon nähden sitova verotulojen, valtionosuuksien, rahoituskulujen ja –tuottojen, satunnaisten erien ja tilinpäätössiirtojen osalta.

Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma on kunnanvaltuustoon nähden sitova antolainauksen muutosten (uudet antolainat ja lainojen lyhennykset), lainakannan muutosten (uudet talousarviolainat ja lainojen lyhennykset) ja oman pääoman muutosten osalta. Tunnuslukujen tavoitearvojen osalta valtuustoon nähden sitovia eriä ovat toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ja lainanhoitokate.

3.3 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Julkisen toiminnan luotettavuuden edellytys on riittävä ja näkyvä valvonta, jonka avulla pyritään saamaan kohtuullinen varmuus toiminnan järjestämisestä päätösten ja organisaatiolle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Valvonta jakaantuu ulkoiseen ja sisäiseen valvontaan. Ulkoinen valvonta on toimivasta johdosta riippumatonta, ja sitä toteuttavat valtuuston valitsema tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Ulkoista valvontaa toteuttavat myös kuntalaiset (muutoksenhaku, julkisuusperiaate), aluehallinnon viranomaiset ja muut viranomaiset.

Operatiiviseen johtamiseen kuuluva sisäinen valvonta ja sen järjestäminen on kunnan toimivan johdon ja tilivelvollisten tehtävänä ja vastuulla. Kuntalain 123 §:n mukaan kunnan tilintarkastajan on tarkastettava, onko kunnan sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Kunnan hallinnon ja talouden valvonta sekä riskien hallinta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Sisäisen valvonnan menetelmiä käytetään soveltuvin osin myös kuntakonsernin tytäryhtiöiden valvonnassa.

Sisäisen valvonnan periaatteiden ja linjausten määrittely kuuluu kunnanvaltuustolle ja järjestämisvastuu kunnanhallitukselle. Kunnan johdon vastuulla on luoda edellytykset toimivalle sisäiselle valvonnalle.

Toimialajohtajat vastaavat siitä, että sisäinen valvonta ja riskien hallinta huomioidaan, toteutetaan ja raportoidaan taloussuunnittelusta tilinpäätökseen, kattaen koko tilikauden.

Valtuusto on hyväksynyt 15.3.2021 § 11 "Tuusniemen kunnan sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan perusteet 1.4.2021 alkaen" –ohjeen. Kunnanhallitus on hyväksynyt 1.2.2022 voimaan tulleen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen 31.1.2022 § 14.

3.4 Kunnan konsernin ohjaus

Valtuusto on hyväksynyt uuden konserniohjeen 11.5.2020 § 12. Konserniohjeella on luotu puitteet kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Ohjeella on muun muassa yhtenäistetty konserniyhteisöjen hankintatoimintaa, hallintoa, johtamiskäytäntöjä, sisäistä valvontaa, rahoitusta, raportointia, riskienhallintaa ja konsernitalinpäätöksen laatintaa. Konserniohje on tullut voimaan 1.7.2020.

Konserniohjeen mukaan tytäryhteisöjen tulee antaa puolivuositain kirjallinen raportti toiminnastaan ja taloudestaan kunnanhallitukselle.

Konsernille asetetaan seuraavat tavoitteet:

Konsernin toimintatulot toimintamenoista, %: vähintään 20 %

Konsernin vuosikate poistoista, %: vähintään 35 %

Konsernin omavaraisuusaste, %: vähintään 45 %

Konsernin laina €/asukas: alle 4.000 €

4 Määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenvetolaskelma

Talousarvion yhteenvetolaskelmaan on koottu käyttötalous-, investointi-, tuloslaskelma- ja rahoitusosan valtuustoa nähden sitovat erät. Taulukkoon on merkitty myös määrärahojen ja tuloarvioiden sitovuustasot eli ovatko arviot brutto- vai nettomääräisiä.

	Sitovuus 1)	Määrärahat	Tuloarviot
KÄYTTOTALOUSOSA			
Keskusvaalilautakunta	B	-21 019	5 000
Tarkastuslautakunta	B	-24 329	
Kunnanhallitus			
Keskushallinto	B	-1 182 371	516 979
Elinkeino- ja kehittämisspalvelut	B	-230 000	
Muu yleis- ja keskushallinto	B	-591 409	3 000
Ateriapalvelut	N		25
Sivistystoimi			
Perusopetus	B	-3 345 102	881 100
Lukiokoulutus	B	-671 369	30 000
Varhaiskasvatus	B	-901 007	52 000
Kansalaisopisto	B	-219 609	90 000
Kirjasto	B	-205 136	
Vapaa-aikatoimi	B	-358 777	32 500
Tekninen toimi			
Yhdyskuntatekniset palvelut	B	-308 990	16 000
Kiinteistötoimi	B	-1 424 139	1 684 932
Ympäristöpalvelut	B	-172 871	42 800
Vesihuolto	N		210 212
TULOSLASKELMAOSA			
Verotulot	B		5 330 000
Valtionosuudet	B		254 000
Korkotulot	B		1 400
Muut rahoitustulot	B		246 998
Korkomenot	B	-119 000	
Muut rahoitusmenot	B	-57 998	
Satunnaiset erät	B		
INVESTOINTIOSA			
Maa- ja vesialueet	B	-10 000	770 000
Osakkeet ja osuudet	B	-200 000	30 000
Koneet ja kalusto	B		
Sähköinen arkistointi	B	-50 000	
Muut hallinto- ja laitosrakennukset	B	-720 000	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	B	-70 000	
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	B	-175 000	

	Sitovuus 1)	Määrärahat	Tuloarviot
RAHOITUSOSA			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäykset	B		
Antolainasaamisten vähennykset	B	-10 000	
Lainakannan muutokset			
Pitkääikaisten lainojen lisäys	B		1 500 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N	-625 000	
Oman pääoman muutokset	B		
Vaikutus maksuvalmiuteen		-3 820	
TALOUSARVION LOPPUSUMMA		-11 696 946	11 696 946

1) N= sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B= bruttomääräraha/-tuloarvio

5 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, jonka tehtävänä on osoittaa tulo-rahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelman kokonaistaloudelliset tavoitteet ovat tulo-rahoituksen riittävyyttä, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta koskevat tavoitteet. Tuloslaskelmaosan tunnusluvuissa määritellään suunnittelukauden tavoitearvot.

Toimintatuotot kasvavat vuoden 2024 alkuperäisen talousarvion tasolta 1,7 % (71.614 euroa).

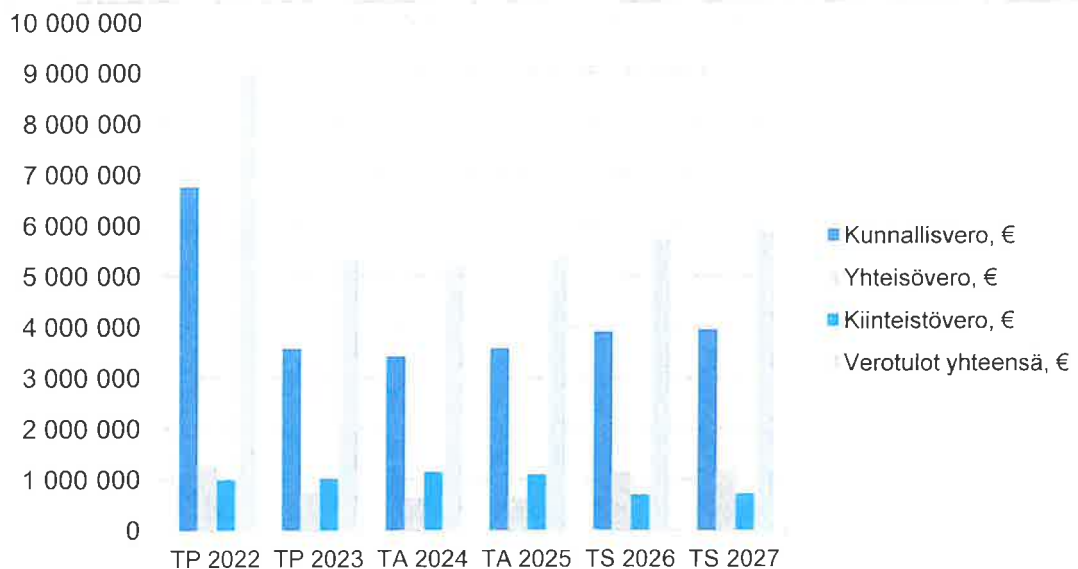
Toimintakulut kasvavat vuoden 2024 talousarvioon verrattuna 3,6 % (360.449 euroa). Henkilöstömenojen arvioidaan kasvavan 1,39 % ja palvelujen ostojen kasvavan noin 5,88 %.

Toimintakate kasvaa 288.834 euroa vuoden 2024 talousarviosta.

Verotulot on arvioitu Kuntaliiton kuntakohtaisen veroennustekehikon mukaisesti. Yhteensä verotuloja vuonna 2025 arvioidaan kertyvän n. 5,3 miljoonaa euroa.

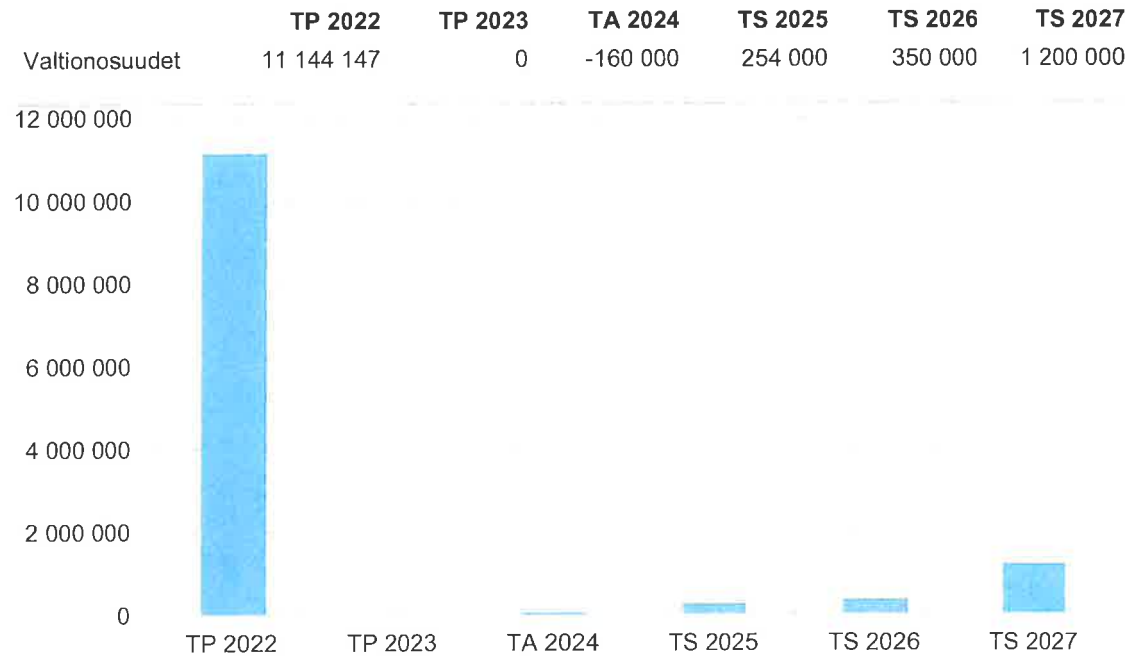
VEROTULOT 2022 – 2027

	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Kunnallisvero, €	6 761 996	3 573 344	3 418 651	3 580 000	3 900 000	3 950 000
Yhteisövero, €	1 291 552	753 405	632 391	1 100 000	1 150 000	1 180 000
Kiinteistövero, €	993 829	1 022 483	1 148 958	650 000	700 000	720 000
Verotulot yhteensä, €	9 047 377	5 349 233	5 200 000	5 330 000	5 750 000	5 850 000

Kunnan valtionosuudet kokonaisuudessa ovat noin 254.000 euroa positiiviset peruspalvelujen valtionosuuden muista valtionosuuksista kuittaamisen jälkeenkin. Arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton ennakkolaskelmia. Peruspalvelujen valtionosuuksien lopulliset laskentaperusteet ja päätökset kuntakohtaisista valtionosuuksista valtiovarainministeriö vahvistaa joulukuun lopussa 2024.

VALTIONOSUUDET, euroa vuosina 2022 – 2027

Korkomenoihin on varattu vuosina 2013-2024 nostettujen talousarviolainojen (yht. 4,75 milj. €) korkokulut. Yhteensä korkokuluja arvioidaan kertyvän noin 119 000 euroa. **Korkotuotot 1 400** euroa maksuliikennetilin korot.

Rahoituskuluihin 57 998 euroa sisältyvät vesihuollon kunnalle maksama sisäinen korvaus peruspääomasta ja mahdolliset viivästyskorot.

Rahoitustuottoihin, 246.998 euroa, sisältyy vastaava erä vesihuollon peruspääomasta, osinkotuotot, osuuspääomien korot ja peruspääoman korot kuntayhtymiltä.

Vuosikate on 436.180 euroa negatiivinen. Vuosikate ei kata suunnitelman mukaisia poistoja, joiden arvioidaan olevan 917.870 euroa.

Tilikauden tulos on talousarvioesityksen mukaan -1.354.050 euroa negatiivinen. Poistoeron muutoksen (111.116 euroa) huomioimisen jälkeen **tilikauden alijäämä** on -1.242.934 euroa.

5.1 Tuloslaskelma

	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot					
Myyntituotot	2 733 312	2 529 328	2 620 411	2 641 824	2 671 124
Maksutuotot	117 139	80 300	92 100	87 100	87 100
Tuet ja avustukset	360 642	310 820	216 600	206 600	211 600
Muut toimintatuotot	1 342 616	1 197 161	1 260 112	405 855	408 691
Toimintatuotot yhteensä	4 553 709	4 117 609	4 189 223	3 341 379	3 378 515
Valmistus omaan käyttöön					
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-3 477 895	-3 616 750	-3 727 860	-3 698 560	-3 711 926
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-747 233	-785 196	-733 149	-727 898	-730 173
Muut henkilösivukulut	-108 181	-116 781	-120 422	-119 481	-119 910
Palvelujen ostot	-4 255 302	-3 795 773	-4 018 982	-3 970 453	-3 964 977
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-871 637	-830 107	-905 715	-762 201	-762 310
Avustukset	-357 656	-301 000	-382 500	-382 500	-382 500
Muut toimintakulut	-408 431	-474 747	-392 175	-391 875	-392 175
Toimintakulut yhteensä	-10 226 335	-9 920 354	-10 280 803	-10 052 968	-10 063 971
TOIMINTAKATE	-5 672 626	-5 802 745	-6 091 580	-6 711 589	-6 685 456
Verotulot	5 349 233	5 200 000	5 330 000	5 750 000	5 850 000
Valtionosuudet	-83 041	27 000	254 000	350 000	1 200 000
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	59	400	1 400	1 400	1 400
Muut rahoitustuotot	198 283	260 922	246 998	260 922	260 922
Korkokulut	-64 087	-65 000	-119 000	-104 470	-88 800
Muut rahoituskulut	-2 110	-80 922	-57 998	-57 998	-57 998
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	132 145	115 400	71 400	99 854	115 524
VUOSIKATE	-274 289	-460 345	-436 180	-511 735	480 068
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-928 723	-870 307	-917 870	-670 789	-694 479
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
TILIKAUDEN TULOS	-1 203 012	-1 330 652	-1 354 050	-1 182 524	-214 411
Poistoeron lisäys tai vähennys	111 116	111 116	111 116	111 116	111 116
Varausten lisäys tai vähennys					
Rahastojen lisäys tai vähennys					
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1 091 896	-1 219 536	-1 242 934	-1 071 408	-103 295
=valtuustoon nähden sitovat erät					
Tavoitteet ja tunnusluvut (TA 2025 TS 2026-2027 tavoitearvot)					
Toimintatuotot/-kulut, %	-44,53 %	41,51 %	40,75 %	33,24 %	33,57 %
Vuosikate / poistot, %	-29,53 %	-52,89 %	-47,52 %	-76,29 %	69,13 %
Vuosikate, €/asukas, tavoitearvo	-119	-199	-189	-221	208
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	840	241	-224	-687	-732
Asukasmäärä 31.12., tavoitearvo	2313	2315	2312	2312	2312

**VESIHUOLTOLAITOS MUU
TASEYKSIKKÖ**

Tuloslaskelma

	TP 2023	TA 2024+ MUUTOS	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Liikevaihto					
Myyntituotot	391 818	407 882	457 712	462 288	464 835
Valmistus omaan käyttöön					
Toimintakulut					
Materiaalit ja palvelut	-177 519	-168 491	-166 408	-167 659	-167 672
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-99 866	-90 950	-90 310	-90 310	-90 310
Palvelujen ostot	-77 654	-77 541	-76 098	-77 349	-77 362
Henkilöstökulut	-79 018	-78 159	-79 592	-79 592	-79 592
Palkat ja palkkiot	-62 783	-61 960	-64 370	-64 370	-64 370
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-14 054	-14 210	-13 154	-13 154	-13 154
Muut henkilösivukulut	-2 182	-1 989	-2 068	-2 068	-2 068
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-110 789	-109 235	-124 180	-122 750	-122 472
Arvonalentumiset					
Liiketoiminnan muut kulut					
Liiketoiminnan muut kulut	-5 877	-2 650	-1 500	-1 500	-1 500
Liikelylijäämä (-alijäämä)	18 615	49 347	86 032	90 787	93 599
Rahoitustuotot ja -kulut					
Muut rahoitustuotot					
Muut rahoituskulut					
Korvaus jäännöspääomasta	-55 042	-80 922	-57 998	-57 998	-57 998
Ylijäämä (-alijäämä)	-36 427	-31 575	28 034	32 789	35 601
Tilikauden tulos	-36 427	-31 575	28 034	32 789	35 601
Tilikauden yli- alijäämä	-36 427	-31 575	28 034	32 789	35 601

5.2 Talousarvioesitys

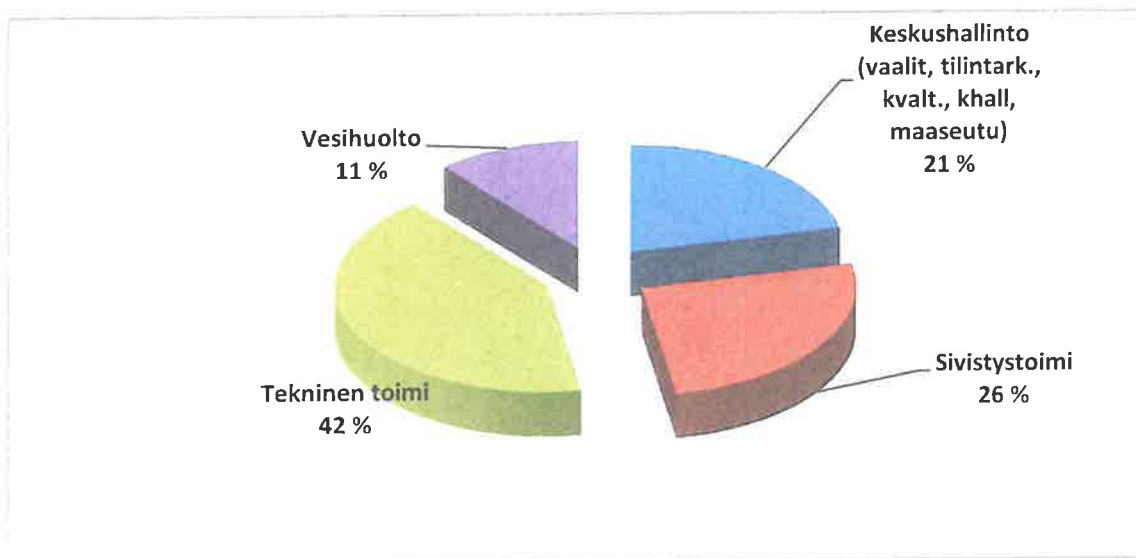
TILINPÄÄTÖKSET 2022 - 2023, TALOUSARVIO 2024 JA TALOUSSUUNNITTELU 2026-2027

	TP 2022	TP 2023	TA 2024 + muutos	RAAMI 2025 (kh 23.9.2024 § 154)	TA 2025	Muutos % TA 2024 / TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot yhteensä	5 847 994	4 553 709	4 117 609	4 524 000	4 189 223	-1,7	3 341 379	3 378 515
Keskushallinto (vaalit, tilintark., kvallt., khall.)	-2 040 236	-2 007 294	-2 248 081	-2 411 000	-2 426 303	-7,9	-2 409 321	-2 430 176
Sosiaalitoimi	-8 211 373		0	0				
Terveystoimi	-8 043 834		0	0				
Perusterveydenhuolto	-3 524 212		0	0				
Erikoissairaanhoido	-4 519 622		0	0				
Sivistystoimi	-5 181 155	-5 736 199	-5 644 974	-5 701 000	-5 701 000	-1,0	-5 705 500	-5 695 500
Tekninen toimi	-1 735 856	-2 220 428	-1 778 000	-1 906 000	-1 906 000	-7,2	-1 689 396	-1 689 531
Vesihuolto	-252 495	-262 414	-249 300	-247 500	-247 500	0,7	-248 751	-248 764
Toimintakulut yhteensä	-25 464 949	-10 226 335	-9 920 355	-10 265 500	-10 280 803	-3,6	-10 052 968	-10 063 971
TOIMINTAKATE	-19 616 955	-5 672 626	-5 802 746	-5 741 500	-6 091 580	-5,0	-6 711 589	-6 685 456
Rahoitus								
Verotulot	9 047 377	5 349 233	5 200 000	5 350 000	5 330 000	-2,5	5 750 000	5 850 000
Valtionosuudet	11 144 147	-83 041	27 000	254 000	254 000		350 000	1 200 000
Korkotuotot	91	59	400	600	1 400	-250,0	1 400	1 400
Rahoitustuotot	206 140	253 326	260 923	270 000	246 998	5,3	260 922	260 922
Korkokulut	-21 589	-64 087	-65 000	-95 000	-119 000	-83,1	-104 470	-88 800
Rahoituskulut	-16 120	-57 151	-80 922	-95 000	-57 998	28,3	-57 998	-57 998
VUOSIKATE	743 092	-274 286	-460 345	-56 900	-436 180	5,2	-511 735	480 068
Poistot ja arvonalentumiset	-986 916	-928 723	-870 307	-880 000	-917 870	-5,5	-670 789	-694 479
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0				
Satunnaiset kulut	0	0	0	0				
TILIKAUDEN TULOS	-243 824	-1 203 009	-1 330 652	-936 900	-1 354 050	-1,8	-1 182 524	-214 411
Poistoeron lis.(-) tai väh.(+)	111 116	111 116	111 116	111 116	111 116	0,0	111 116	111 116
Varausten lis.(-) tai väh.(+)				0				
Rahastojen lis.(-) tai väh.(+)				0				
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-132 708	-1 091 893	-1 219 536	-825 784	-1 242 934	-1,9	-1 071 408	-103 295
Sisäiset erät	1 830 921	1 348 828	1 278 539		1 294 623		1 293 258	1 294 623

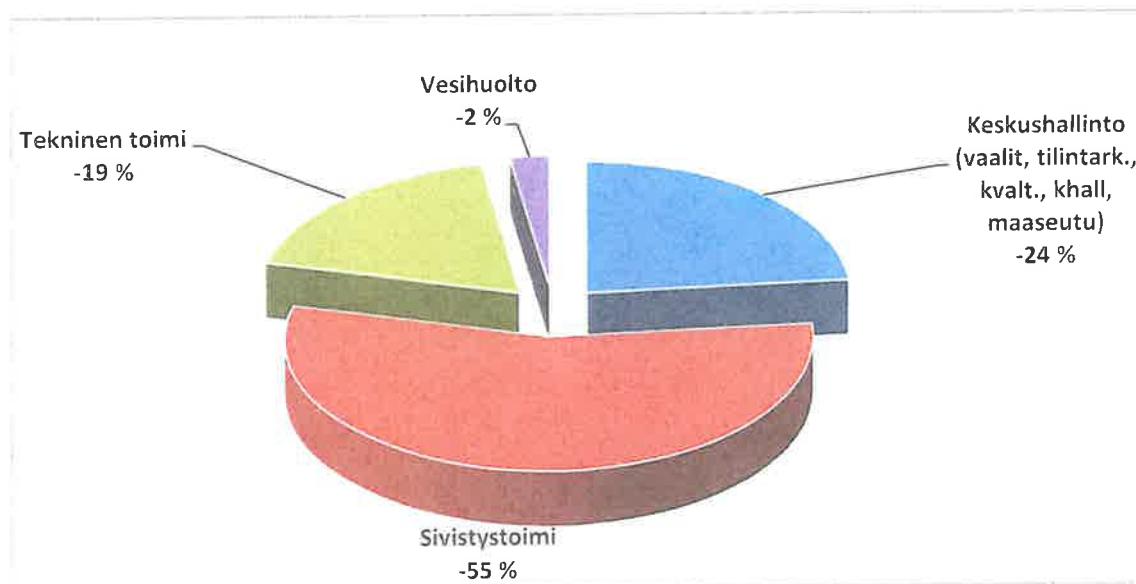
5.3 Toimintatuotot ja -kulut hallintokunnittain TA 2025

Hallintokunta	Tuotot	Kulut	Netto
Keskushallinto (vaalit, tilintark., kvalt., khall, maaseutu)	902 179	-2 426 303	-1 524 124
Sivistystoimi	1 085 600	-5 701 000	-4 615 400
Tekninen toimi	1 743 732	-1 906 000	-162 268
Vesihuolto	457 712	-247 500	210 212
Yhteensä	4 189 223	-10 280 803	-6 091 580

Toimintatulot hallintokunnittain

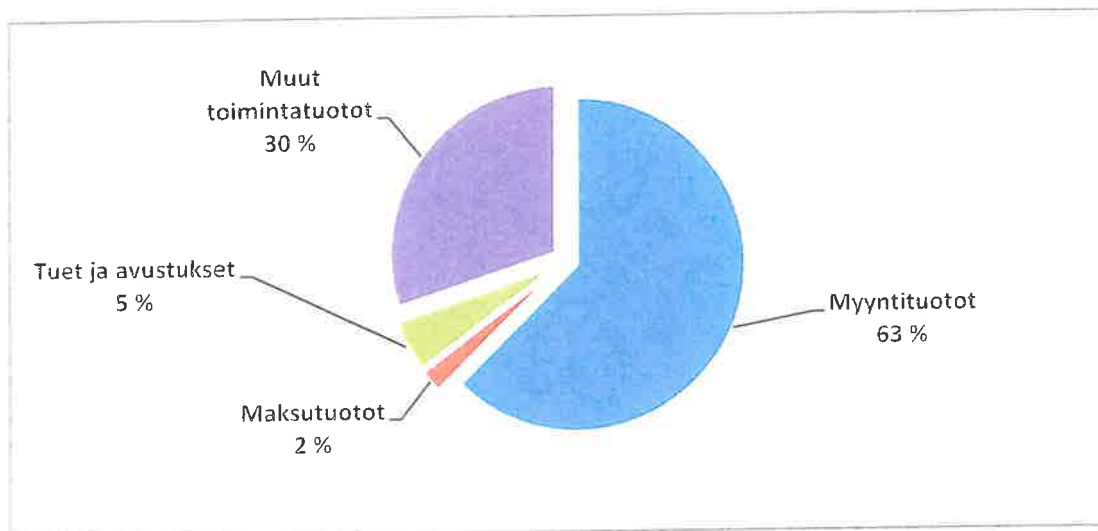
Toimintakulut hallintokunnittain

5.4 Toimintatuotot ja -kulut lajeittain TA 2025

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain

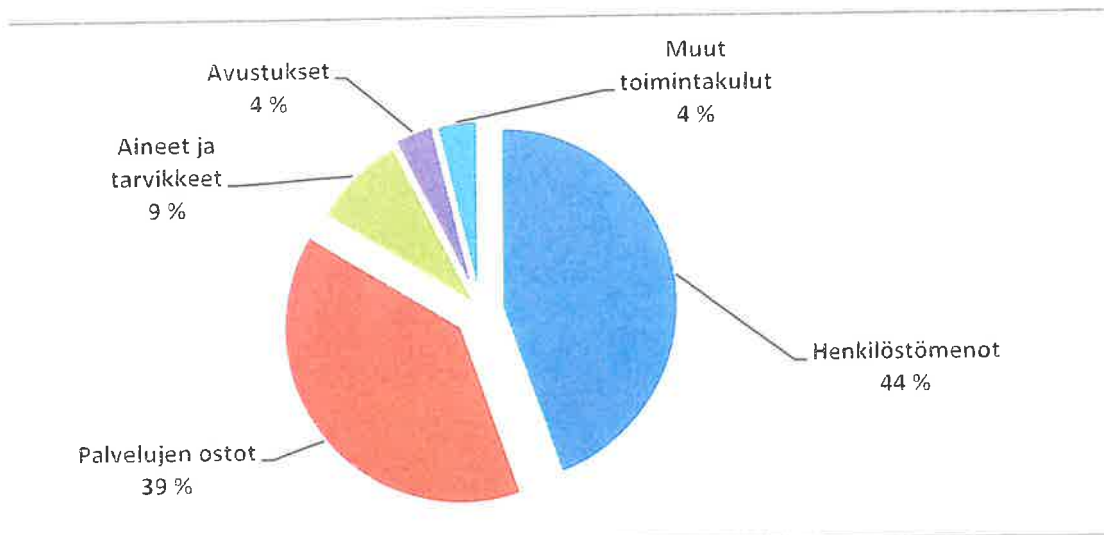
	<u>2025</u>	<u>2024</u>
Myyntituotot	2 620 411	2 529 328
Maksutuotot	92 100	80 300
Tuet ja avustukset	216 600	310 820
Muut toimintatuotot	1 260 112	1 197 161
	<u>4 189 223</u>	<u>4 117 609</u>

Toimintakulujen jakaantuminen kululajeittain

Tuloslaskelman mukaan sv.korvaukset 22.400 € vähennetty henkilöstökuluista

	<u>2025</u>	<u>2024</u>
Henkilöstömenot	4 581 432	4 518 728
Palvelujen ostot	4 018 982	3 752 547
Aineet ja tarvikkeet	905 715	873 333
Avustukset	382 500	301 000
Muut toimintakulut	392 175	474 747
Yhteensä	<u>10 280 804</u>	<u>9 920 355</u>

6 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma osoittaa toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Toiminnan rahavirta osoittaa budjetoidun tulorahoituksen määrän, joka on varainhoitovuonna käytettävissä investointien rahoittamiseen, pääomasijoituksiin ja pääoman palautuksiin sekä maksuvalmiuden vahvistamiseen. Investointien rahavirta muodostuu investointimenojen ja niihin saatujen rahoitusosuuksien ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulojen erotuksesta. Rahoituksen rahavirtaan budjetoidaan lainakannan ja pääoman muutokset.

Rahoituslaskelman mukaan toiminnan rahavirta on – 861.180 euroa (vuosikate, siirtyy tuloslaskelmasta). Bruttoinvestoinnit ovat 1.225.000 euroa (netto 425.000 euroa). Varsinaisia käyttöomaisuuden myyntituloja arvioidaan kertyvän 800.000 euroa.

Investointien rahavirta muodostuu talousarvion investointiosasta siirtyneistä investointimenoista ja niihin saaduista rahoitusosuuksista. Erät esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä.

Rahoituksen rahavirtaan vaikuttavina erinä rahoituslaskelmassa on käsitelty pitkäaikaisten lainojen muutoksina aiempien vuosien lainojen lyhennykset -675.000 euroa.

Rahoituslaskelma päättyy *Vaikutus maksuvalmiuteen –erään*, joka kertoo kunnan maksuvalmiuden kehityksen. Positiivinen arvo tarkoittaa kunnan maksuvalmiuden vahvistumista ja negatiivinen sen heikkenemisestä. Maksuvalmius joudutaan tulevana vuosina turvaamaan lainalla.

Tunnusluku *”lainanhoitokate”* kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun arvo on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Kassan riittävyys kuvaa kunnan maksuvalmiutta, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Riittävänä tavoitearvona voidaan pitää 14–30 päivän kassan riittävyyttä.

Lainanotto-oikeus kunnanhallitukselle

Vuoden 2025 investointien ja kassan riittävyyden turvaamiseksi on tarkoituksenmukaista, että kunnanvaltuusto myöntää kunnanhallitukselle rahoituslaskelman mukaisen 1,5 miljoonan euron lainanotto-oikeuden vuodelle 2025. Mahdollinen Vihtaniemen metsän myyntitulot pienentävät edellä mainittua uuden lainan nostomäärää.

Tuusniemen kunta on ottanut käyttöön Kuntarahoitus Oyj:n kuntatodistusohjelman, jossa kunnan limiitti on 4 miljoonaa euroa. Kuntatodistusohjelman käyttöoikeus on kunnanjohtajalla tai hallintojohtajalla, kummallakin erikseen. Se osa nostetusta lyhytaikaisesta lainasta, mitä ei kyetä maksamaan tilikauden aikana takaisin, muutetaan vuosittain pitkäaikaiseksi talousarviolainaksi valtuuston kulloisessakin kunnan talousarviossa vahvistamien enimmäislainamäärien puitteissa.

6.1 Rahoituslaskelma

	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	-274 289	-647 346	-436 180	-525 659	466 144
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät	314 690				
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-648 055	-930 000	-1 225 000	-1 120 000	-820 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	92 525			195 000	195 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	38 300	70 000	800 000	40 000	40 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-476 829	-1 507 346	-861 180	-1 410 659	-118 856
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset		100 000			
Antolainasaamisten vähennykset			-10 000	-10 000	-10 000
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 000 000	1 800 000	1 500 000	2 000 000	800 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-450 000	-375 000	-625 000	-625 000	-625 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos					
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	73 171	17 654	3 820	-45 659	46 144
Rahavarat 31.12.	1 594 529	1 612 183	1 616 003	1 570 344	1 616 488
Rahavarat 1.1.	1 598 456	1 594 529	1 612 183	1 616 003	1 570 344
Tavoitteet ja tunnusluvut					
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä €	-476 829	-1 507 346	-861 180	-1 410 659	-118 856
Lainanhoitokate (vuosikate+korkokulut) / (korkokulut+lainanlyhennykset)	1,8	0,46	0,42	0,84	0,79
Kassan riittävyys, pv 365*Kassavarat 31.12. / kassasta maksut tilikaudella	24	95	57	57	58
=Valtuustoon nähden sitovat erät					

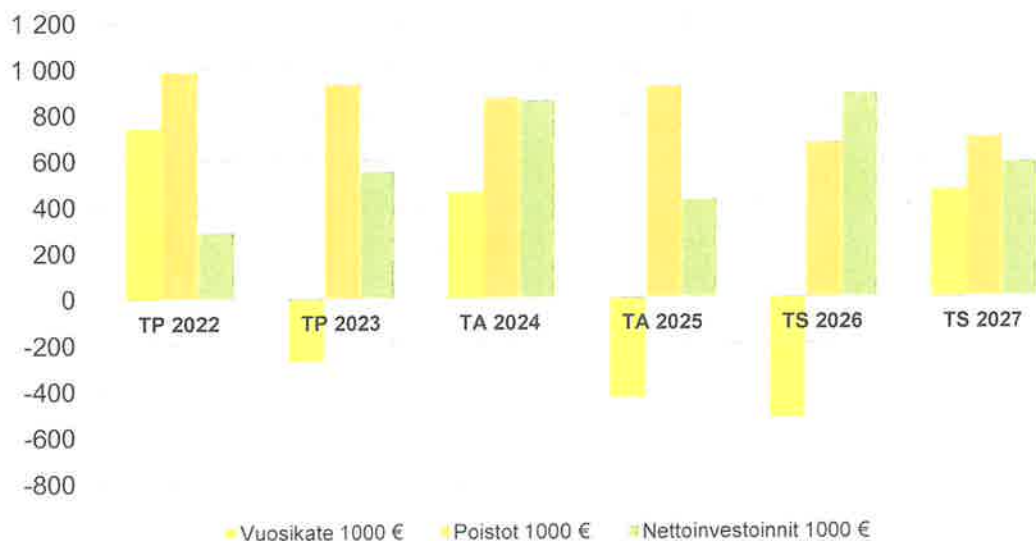
6.2 Vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit

Talouden suunnittelussa ja seurannassa tulisi tarkastella vuosikatteen, poistojen ja nettoinvestointien keskinäistä suhdetta.

Poistojen määrä on vähentynyt hieman viime vuosien pienentyneiden investointibudjettien myötä. Tulevaisuudessa poistotaso tasaantuu, koska investointihankkeiden määrää ei ole kunnan taloustilanteen vuoksi mahdollista kasvattaa. Investointitason lasku nykyisestä tasosta vaikuttaisi nykyistä enemmän palvelutuotantoon tarvittavan kiinteän omaisuuden, kuten rakennusten, teiden ja verkostojen kuntoon.

VUOSIKATE, POISTOT JA NETTOINVESTOINNIT 2022-2027

	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Vuosikate 1000 €	743	-274	-647	-436	-525	466
Poistot 1000 €	987	928	870	917	670	694
Nettoinvestoinnit 1000 €	287	551	860	425	885	585

KUNNAN STRATEGISET TAVOITTEET

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät koko kuntaa koskevat strategiset tavoitteet

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kunnan talouden tasapaino	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos
Vaikuttava yritystonttimarkkinointi	Myytyjen tai vuokrattujen tonttien lukumäärä	Vähintään yhden yritystontin myynti tai vuokraaminen suunnittelukaudella
Ajantasainen kaavoitus	Kirkonkylän yleis- ja asemaakaavojen päivittämistilanne	Kirkonkylän yleis- ja asemakaavat on päivitetty ajan tasalle
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Vaikuttava tonttimarkkinointi	Myytyjen tonttien lukumäärä	Vähintään yhden asuinrakennustontin myynti

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTIÖITÄ KOSKEVAT TAVOITTEET

Tuusniemen Teollisuus Oy

Päivitettyssä elinkeino-ohjelmassa elinkeinokehittämisen painopisteiksi on nostettu monipuolinen, ajanmukainen ja -tasainen sekä joustava kaavoitus, toimintaympäristöä kehittävien kärkihankkeiden toteutus, yritysten aktivointi kehittämiseen ja investointeihin, verkottumisen tukeminen ja yrityskohtaisen neuvonnan tarjonta, uusien kotimaisten ja kansainvälisten toimijoiden hakeminen, yritysveroston jatkuvuuden turvaaminen ja uudet avaukset alueen kehittämiseksi.

Elinkeinoelämän kärkihankkeita ovat Tuusniemen yritys- ja teollisuusalue, Tuusniemen palvelujen edistäminen sekä Tuusniemen puistosatama lähialueineen. Markkinoinnilla lisäämme kunnan tunnettuutta ja myymme aktiivisesti Tuusniemeä yrityksille ja potentiaalisille uusille asukkaille.

Määrärahat vahvistetaan vuosittain talousarviossa kunnan ja yhtiön välisen palvelusopimuksen pohjalta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Elinkeino-ohjelman toteuttaminen	Toteutettavat kehittämistoimenpiteet	1 toimenpide/kärkihanke/vuosi
Yritysten toimintaympäristön kehittämisen tukeminen	Kuntaan sijoittuneet ja perustetut uudet yritykset	Vähintään 10 uutta yritystä

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Elinkeino toiminnan kehittäminen	Saatu hankerahoitus/yhtiö kpl Hankeraha/avustus/muu rahoitus/yritykset kpl	1 hanke/vuosi 2 kpl/vuosi
Yrityskohtainen neuvonta	Verkostoitumistilaisuudet	2 kpl/vuosi
Yritysten verkostoitumisen edistäminen	Toimenpiteet kpl	5 kpl/vuosi
Kuntamarkkinointi		

Talousarviovuoden 2025 tavoitteet	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Yhtiön talouden tasapaino	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos

Kiinteistö Oy Tuusniemen Virastotalo

Kiinteistö Oy Tuusniemen Virastotalo on keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö, jossa toimii kunnanvirasto. Yhtiön osakekannasta kunta omistaa pääosan.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Yhtiön talous on tasapainossa	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos
Yhtiö toteuttaa pitkän tähtäimen korjaussuunnitelmaa	Pitkän tähtäimen korjaussuunnitelma	Korjaussuunnitelman noudattaminen
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Yhtiö jatkaa PTS-suunnitelman mukaisen kiinteistön korjaustoimenpiteiden toteuttamista	Suunnitelman mukaiset korjaustoimenpiteet	PTS-suunnitelman mukaiset korjaukset ovat ajallaan tehty

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula

Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula on kunnan kokonaan omistama osakeyhtiö, joka toimii asuinhuoneistojen vuokraajana paikkakunnalla.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Yhtiön talous on tasapainossa	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Vuokra-asuntojen korkea vuokrausaste	Vuokrausaste	Vähintään 90 %

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Yhtiön kiinteistökanta on aktiivisen vuokraustoiminnan piirissä	Tyhjillään olevien kiinteistöjen lukumäärä	Yhtiöllä ei ole tyhjiään purkukuntoisia kiinteistöjä
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Yhtiön kaikki asunnot ovat vuokrattavassa kunnossa	Vuokrausaste	Vähintään 90 %

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: hallintojohtaja, keskusvaalilautakunnan jäsenet

Keskusvaalilautakunnan tehtävä on tuottaa äänestyspalvelut voimassa olevien säädösten mukaisesti, valvoa vaalien järjestämistä ja äänestystilaisuuksien toimivuutta sekä järjestää vaalit taloudellisesti.

Kunta- ja aluevaalit ovat 13.4.2025. Vuonna 2026 ei ole säännönmukaisia vaaleja, Vuonna 2027 on eduskuntavaalit.

Talousarviossa tulee varautua vaalien järjestämiseen (n. 6-8 keskusvaalilautakunnan kokoontumista, vaalilautakunnan työskentely, ICT-kulut, ennakkoäänestyksen, koti- ja laitosäänestyksen sekä varsinaisen vaalipäivän järjestelyt).

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Äänestäjien aktivointi	Äänestysprosentti	Äänestysprosentti kuntavaaleissa ja eduskuntavaaleissa yli 60 %, sekä aluevaaleissa yli 50 %
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Vaalien äänestysaktiivisuuden parantaminen	Äänestysprosentti, äänestäjät	Äänestysprosentti kuntavaalissa ja eduskuntavaaleissa yli 60 %. Ja aluevaaleissa 50 %

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Keskusvaalilautakunnan tulee kehittää toimintaansa ja varmistaa, että äänestäminen vaaleissa on vaivatonta ja mahdollista myös poikkeavissa tilanteissa. Vaalisalaisuus tulee taata kaikissa äänestystilanteissa. Vaalien järjestämispaikalla tulee olla esteetön kulkumahdollisuus. Vaalitoimitsijoita tulee olla tarpeellinen määrä.

Talous

=valtuustoon nähden sitovat erät

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	5 101	9 800	5 000	-	5 000
Toimintakulut	-13 405	-19 429	-21 019	-	-20 835
Toimintakate (netto)	-8 304	-9 629	-16 019	-	-15 835
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-8 304	-9 629	-16 019	-	-15 835

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: tarkastuslautakunnan jäsenet

Tarkastuslautakunnan tehtävä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat, arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen kunnassa ja kuntakonsernissa, huolehtia kunnan ja tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta sekä arvioida talouden tasapainotuksen toteutuminen tilikaudelta ja voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyys sellaisessa tilanteessa, että kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Laatia tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma nelivuotissuunnitelmaan perustuen	Tarkastussuunnitelman toteutuminen	Koko kunnan toiminnan kattava tarkastussuunnitelma
Viranhaltijoiden kuuleminen ja arviointikäynnit toimipaikoilla	Vähintään painopistealojen ja keskushallinnon johtavien viranhaltijoiden kuuleminen ja toimipaikkakäynnit sekä luottamusmiesten kuuleminen	4 kuulemiskertaa
Laatia arviointikertomus tilikauden aikana tehtyjen havaintojen perusteella ja tässä yhteydessä erityisesti seurata kunnan talouden tasapainottamistoimia	Arviointikertomus	Kattava, toimintaa ohjaava arviointikertomus
Sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden valvonta	Sidonnaisuusrekisterin pitäminen ajan tasalla	Ajantasainen sidonnaisuusrekisteri

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kehittää lautakunnan arviointitoimintaa mm. osallistumalla koulutuksiin	Lautakunnan jäsenten osallistuminen tarkastuslautakuntien koulutuksiin	1 koulutustilaisuus/vuosi/jäsen
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Arviointikäyntien suunnittelu (kiinteistöt ja toimipaikat) ja toteutus	Arviointikäynnit/vuosi	2 arviointikäyntiä/vuosi
Kuulemisten suunnittelu ja toteutus	Kuulemiskerrat	4
Viranhaltijapäätöspöytäkirjojen tarkastaminen	Tarkastuskerrat	1
Talousarvion toteutumisen seuranta	Talouden kuukausiraportit ja osavuosikatsaus	Seuranta/kokous

Tarkastustoiminnan painopistealueet ja kehittämistarpeet määritellään tarkastussuunnitelmassa.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	0	0	0		
Toimintakulut	-19 457	-23 972	-24 329	-24 451	-24 452
Toimintakate (netto)	-19 457	-23 972	-24 329	-24 451	-24 452
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-19 457	-23 972	-24 329	-24 451	-24 452

=valtuustoon nähden sitovat erät

KUNNANHALLITUS

Tilivelvolliset: kunnanjohtaja, hallintojohtaja, kunnanhallituksen ja toimielimien jäsenet

Keskushallinto

Hallintoon kuuluvat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, keskushallinto, henkilöstöhallinto, talous- ja tietohallinto sekä sote-kiinteistöt. Maaseututoimen yhteistoiminta-alue, Sydän-Savon maaseutupalvelu, toteutetaan Siilinjärven kunnan vetovastuulla. Kunnanhallituksen alaisuudessa ovat myös Monetra Pohjois-Savo Oy:n tuottamat talous- ja palkkahallinnon palvelut sekä keskitetty tietohallinto.

Keskushallinnon tavoitteena on luoda, ohjata ja kehittää kunnan peruspalvelujen ja niihin liittyvien tukipalvelujen tuotantoedellytyksiä sekä edistää hyvän hallinnon toimintakulttuuria. Henkilöstöhallinnon tavoitteena on ylläpitää ja kehittää henkilöstön ammattitaitoa, työkykyä ja motivaatiota. Taloushallinnon tavoitteena on tuottaa asiantuntijapalvelut kunnan eri toimialueille ja luottamushenkilöille, kehittää taloushallinnon prosesseja sekä seurata ja ennakoida talouden kehittymistä. Sydän-Savon maaseutupalvelun tavoitteena on huolehtia maaseudun elinkeinojen, elinolosuhteiden ja palvelujen kehittämisestä sekä maaseutuelinkeinoja koskevien viranomaistehtävien hoitamisesta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kehittää ja uudistaa palvelutuotantoa huomioiden paikallinen palvelutarvetaso ja yhteiskunnalliset muutokset	Strategisten tavoitteiden toteutuminen	Kunnan toiminta perustuu kuntastrategiaan
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Edistää hyvän hallinnon toimintakulttuuria läpi organisaation	Kantelujen, valitusten ja oikaisujen määrä aluehallintoviranomaisille	Vähemmän kuin 10 kantelua/vuosi koskien koko kunnan toimintaa

=valtuustoon nähtävin sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kuntastrategian toteutus	Strategisten tavoitteiden toteutuminen	Kunnan toiminta perustuu kuntastrategiaan
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Henkilöstön työhyvinvoinnin parantaminen	Työhyvinvointikysely	Työhyvinvointikysely toteutetaan vuosittain
Sairauspoissaolojen vähentäminen	Sairauspoissaolot pv/hlö	Keskimäärin sairauspoissaolopäiviä / hlö vähemmän kuin 15
Sähköisen arkistointi	Sähköisen arkistoinnin käyttöönotto	Sähköinen arkistointi käytössä
Tietosuoja ja tietoturva	Ylläpidetään ja kehitetään kunnan tietosuoja ja tietoturvaa yhteistyössä Kuntien Tiera Oy:n kanssa	Tietosuoja ja tietoturva hyvällä tasolla
Kuntalaisten digivalmiuksien edistäminen	Jatketaan yhteistyötä Savonetin kanssa	Kuntalaisten digivalmiudet paranevat
Kunnan internet-sivujen uudistus	Internetsivujen uudistaminen aloitettu	Kunnan uudet internet-sivut
Monipuolinen, terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta	Erilaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintojen määrä ja laatu	Indikaattorien seuranta hyvinvointikertomuksessa

Kunnan on noudatettava kaikissa toiminnoissaan erityisen tarkkaa menokuria. Tavoitteena on kestävä kuntatalous lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Mahdollisuuksia uusiin talouden tasapainottamistoihin selvitetään.

Kunnanvaltuuston määrärahoissa on varauduttu uuden valtuuston koulutuksen ostamiseen ja kuntastrategiatyöhön.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan ja hyvinvointialueen yhteinen tehtävä. Jokaisen toimialan tehtävät sisältävät hyvinvointiin vaikuttavia ratkaisuja. Kunnan HYTE-työtä koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä, joka myös seuraa HYTE-kertoimen toteutumista Tuusniemellä. Kuntien valtionosuuden suuruus määräytyy pieneltä osin niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kertoimen laskennassa käytetään terveydenedistämistäktiivisuutta mittaavia indikaattoreita (Teaviisarista) sekä hyvinvointityön tuloksia arvioivia tulosindikaattoreita.

Valtuustokauden vaihtuessa hyväksytään laaja hyvinvointikertomus, jossa asetetaan HYTE-työn painopisteet, tavoitteet ja kehittämiskohteet. Valtuusto seuraa niiden toteutumista vuosittaisissa hyvinvointikertomuksissa. Tuusniemen kuntaan on palkattu hankerahoituksella terveyden edistäjä, joka vahvistaa ikäihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia (liikunta, ravitsemus, uni, ihmissuhteet ja harrastukset) esimerkiksi ohjaamalla pienryhmiä ja lisäämällä järjestöyhteistyötä.

Tuusniemi on mukana Työtä ja hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa Koillis-Savossa ESR+ -hankkeessa. Siihen on varattu määrärahaa 8.000 €. Hankkeessa haetaan ratkaisuja pitkäaikaistyöttömyyteen.

Sydän-Savon maaseutupalvelun Tuusniemen oma toimipiste palvelee asiakkaita ajanvarauksella. Maaseutupalvelujen maksuosuus arvioidaan olevan 35 000 €.

Sopimuksen mukaiset toiminnan painopistealueet maaseututoimen yhteistoiminta-alueella ovat:

- Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa säädetyn lain mukaiset viranomaistehtävät
- Maatilojen ja maaseudun pienyritysten neuvonta ja aktivoiminen kehittämistoimissaan
- Maaseudun toimintaympäristön kehittäminen, muutokseen vastaaminen mm. yhteistyöllä

Ympäristöterveydenhuollon palvelut tuottaa Siilinjärven kunta. Ympäristöterveydenhuollon palvelut siirtyivät vuoden 2023 talousarviossa sosiaalitoimesta keskushallintoon. Niiden maksuosuus arvioidaan olevan 80.500 €.

Kunnanhallituksen avustuksiin on varattu määrärahat veteraanijärjestöjen avustuksiin, 2.500 €.

Keskustoimiston toimintaan on varattu 156.007 €. Työterveyshuollon kuluihin on varattu yhteensä 50.000 €, palvelujen osto Järvisuodun Työterveys Oy:ltä. Kelan korvaukseksi työterveyshuollon kustannuksiin on arvioitu noin 25.000 € ja netto 25.000 € on jaettu hallintokunnille työntekijöiden suhteessa.

Muuhun henkilöstöhallintoon on varattu yhteensä 20.268 €; määräraha on varattu mm. työsuojelupäällikön ja työsuojeluvaltuutettujen palkkaukseen sekä koulutukseen ja ammattijärjestöjen luottamushenkilöiden koulutukseen. TYKY-toimintaan varattu 12.300 € käytetään henkilöstön työkyvyn ylläpitoon. E-passin määräraha on 150 €/henkilö.

Talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon palvelujen tuottamiseen on varattu yhteensä 322.179 € (sisältäen Monetra Pohjois-Savo Oy:n kustannukset). ICT-palvelut 1.6.2023 alkaen on tuottanut Kuntien Tiera Oy. Keskitetysti hoidettujen palvelujen kustannukset jaetaan sisäisesti eri toimialoille. Kunnallisverotukseen on varattu 25.000 €.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	484 658	462 136	508 979	508 463	509 982
Toimintakulut	-1 139 400	-1 220 242	-1 182 371	-1 184 201	-1 184 210
Toimintakate (netto)	-654 741	-758 106	-673 392	-675 738	-674 228
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-53 494	-25 683	-43 208	-35 084	-21 976
Tehtävän kokonaiskustannukset	-708 236	-783 789	-716 600	-710 822	-696 204

=valtuustoon nähden sitovat erät

Elinkeino- ja kehittämispalvelut

Tilivelvolliset: kunnanjohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Elinkeino- ja kehittämispalveluihin kuuluvat elinkeinojen kehittäminen, seudullinen yhteistyö ja kuntamarkkinointi.

Kunnanvaltuuston tekemien linjauksien mukaisesti elinkeino- ja kehittämispalveluista on vastannut kevästä 2014 alkaen Tuusniemen Teollisuus Oy. Toimintaa ohjaavat Tuusniemen elinkeino-ohjelma ja kuntastrategia. Elinkeino-ohjelma on päivitetty syksyllä 2023. Päivitetty elinkeino-ohjelma on käsitelty kunnanhallituksessa 26.9.2022. Päivitetty kuntastrategia on hyväksytty valtuustossa 10.6.2024.

Kunnanjohtaja vastaa edelleen laajemmista kunnanhallituksen ja -valtuuston käsittelyä vaativista elinkeinotoimenpiteistä sekä kunnan sisäisestä markkinoinnista/tiedottamisesta ja sidosryhmäsuhteiden ylläpitämisestä. Kunnanjohtajan alaisuuteen on perustettu elinvoima-asiantuntijan tehtävä, tehtävään valittavan elinvoima-asiantuntijan työpanos menee vuonna 2025 lähtökohtaisesti Tuusniemen Teollisuus Oy:n oto. toimitusjohtajan tehtävien hoitamiseen ostopalveluna. Seudullista kehittämistoimintaa toteutetaan yhteistyössä mm. Pohjois-Savon liiton, Pohjois-Savon ELY-keskuksen, Kehittämissyhdystys Kalakukko ry:n, Itä-Suomen yliopiston, Savonia ammattikorkeakoulun ja eri oppilaitosten sekä elinkeinoelämää kehittävien hankkeiden kanssa.

Kunnan keskeinen rooli elinkeino- ja kehittämispalveluissa on elinkeinoelämän kehittymisen ja paikkakunnalle sijoittumisen mahdollistaminen. Tämä tarkoittaa aktiivista ja ajantasaista kaavoittamispolitiikkaa, sekä riittävän tontti- ja raakamaareservin ylläpitoa. Myös kunnan infrastruktuurin ajan tasalla pitäminen ja kehittäminen ovat keskeisiä toimenpiteitä.

Kunta on mukana Kuopion seudun maankäytön, liikenteen ja asumisen (MAL) sopimuksessa. Sopimuksen osapuolina ovat Kuopion seudun kunnat ja Suomen valtio. Kunnan toiminnassa otetaan huomioon myös elinkeino- ja kehittämispalveluissa MAL-sopimuksen linjaukset ja sopimuksen tarjoamat mahdollisuudet esimerkiksi elinkeinopoliittisissa investoinneissa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kuntastrategian toteuttaminen	Yritystonttivarannon määrä	Myytäviä ja vuokrattavia yritystontteja on vähintään viideksi vuodeksi. Mittarina viiden vuoden aikana toteutuneet tontti-kaupat ja tonttien vuokraamiset
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Teollisuusalueen infrastruktuurin rakentamisen loppuun saattaminen	Teollisuusalueen vesi- ja jätevesiverkostoinvestointi sekä Soratien rakentaminen kaavan mukaiselle paikalle	Teollisuusalueen infrastruktuuri on toteutettu
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		

Tuusniemen Teollisuus Oy:n toimintaan on varattu 165 000 euroa.

Seudullisiin kehittämispalveluihin varattuja määrärahoja vuodelle 2025 ovat mm. Pohjois-Savon liiton 20 000 euroa ja Kalakukko ry Leader –osuus ennusteen mukaan 8 000 euroa. Kuopion seutuyhteistyön resurssointiin on varattu 12 000 euroa. Lisäksi varattiin 20 000 euroa muihin nimeämättömiin hankkeisiin. Kuntamarkkinointiin varattiin 5 000 euroa käytettäväksi kunnan sidosryhmätyöskentelyyn ja yhteistyösopimuksiin.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	377	600	0	0	0
Toimintakulut	-191 698	-222 600	-230 000	-230 000	-230 000
Toimintakate (netto)		-222 000	-230 000	-230 000	-230 000
Laskennalliset kustannukset	-191 698				
Poistot	-3 673	-2 938	-2 350	-1 880	-1 504
Tehtävän kokonaiskustannukset	-194 993	-224 938	-232 350	-231 880	-231 504

=valuustoon nähden sitovat erät

Ateriapalvelut

Tiilivelvolliset: hallintojohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Tuusniemen kunnan ateriapalvelut tuottaa keskitetysti taloudellisesti laadukkaat ja terveelliset varhaiskasvatuksen, yhtenäiskoulun ja lukion ateriapalvelut. Koulukeskuksessa sijaitsee jakelukeittiö, jossa keskuskeittiön henkilökunta toimii ateriapalvelujen tuottajana. Ateriapalveluja sitoo kunnanvaltuuston hyväksymä nettomäärärahataso.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Asiakaskunnan erilaisuuden huomioiminen	Asiakaspalaute	Asiakastytyväisyys
Kotimaisen ruokakulttuurin edistäminen ja lähiruuan käytön lisääminen	Itsearviointi ja elintarvikeostot lähialueiden tuottajilta	Elintarvikeostoista lähiruokaa 15%, luomua 10% Kotimaisuusaste 80%
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Ruokahuollon kustannustehokkuus	Euroa / ateriasuorite	Toiminnan tulot kattavat käyttömenot ja kustannustaso ei yli keskimääräisen valtakunnan tason
Laatu / turvallisuus	Omavalvonta / asiakaspalaute Oivaraaportti	Omavalvontasuunnitelman toteutuminen
Henkilöstön ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen Työhyvinvoinnin ylläpitäminen	Kehityskeskustelut Työpaikkakokoukset Täydennyskoulutukset	Työnkierron kautta moniosaamisen lisääminen Koulutuksiin osallistumismahdollisuus kaikilla

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Valtakunnalliset ruokailusuositukset ovat pohjana suunniteltaessa varhaisopetuksen ja koululaisten ruokailua. Suosituksilla halutaan edistää ja tukea ravitsemuksen sekä terveyden myönteistä kehitystä. Ruokahuoltoa ohjaamassa ovat myös eri lait mm. elintarvike-, hankinta- ja omavalvontalait.

Ateriapalvelujen tuottamiseen liittyviä haasteita ja epävarmuustekijöitä ovat mm. elintarvikealaan liittyvät työtaistelutilanteet, elintarvikkeiden saatavuus ja laatutekijät sekä toiminnallisten resurssien ennakoitu tulevien muutosten varalta, mm. koronapandemia, mahdolliset sähkökatkot.

Ateriapalvelujen tavoitteena on terveyttä ja hyvinvointia edistävien ateriapalvelujen tuottaminen kustannustehokkaasti asiakaskunnan yksilölliset tarpeet huomioiden. Kotimaisen ruokakulttuurin edistäminen sekä luomu- ja lähiruuan käytön lisääminen ovat myös lähivuosisen tavoitteena.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	373 032	396 290	377 200	380 622	381 009
Toimintakulut	-346 595	-363 865	-377 175	-379 061	-379 070
Toimintakate (netto)	26 437	32 425	25	1 561	1 939
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-6 184	-6 153	-6 207	-6 176	-3 509
Tähtävän kokonaiskustannukset	20 253	26 272	-6182	-4 615	-1 570

=valtuustoon nähden sitovat erät

Muu yleis- ja keskushallinto

Tilivelvolliset: hallintojohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Muuhun yleis- ja keskushallintoon kuuluvat nuorten työllistäminen, työmarkkinatuen kuntaosuus, TE-palvelut, kotouttamisraha, joukkoliikenne sekä hankintatoimi.

Nuorten työllistämistoimilla perehdytetään nuoria työelämään. TE-palvelujen siirtoon varataan vuosille 2025 ja 2026 palvelujen ostoon n. 240.000 €/vuosi. Kotouttamisraha on 10.000 €: Työmarkkinatuen kuntaosuus 270.000 €.

Joukkoliikenteen tavoitteena on edistää asuinkunta-ajattelun toteutumista ja järjestää kaikille kunnan haja-asutusalueella asuville kuntalaisille mahdollisimman tasapuoletetut kuljetuspalvelut. Kymppikyödin asiakasmaksu on 6 euroa/sivu. Tuusniemi – Kuopio –linja-autoliikenteessä jatketaan palvelusetelin kuntakokeilua. Hankintatoimen tavoitteena on toteuttaa kunnan hankinnat keskitetysti, kustannustehokkaasti ja taloudellisesti. Kunnan uudistettu hankintaohje tuli voimaan 1.4.2023 (khall 13.3.2023 § 41). Kunta on mukana Sansia Oy:ssä.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Työllisyyden paraneminen ja elinvoiman edistäminen	Kunnan maksuosuus työmarkkinatuesta ja uusien yritysten määrä	Työllisyys paranee ja elinvoima lisääntyy
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
TE-palvelu-uudistuksen toteutus ja toimivat palvelut	TE-palvelujen saatavuus Tuusniemellä	Asiakaslähtöiset ja vaikuttavat TE-palvelut Tuusniemellä
Nuorten työllistäminen kesällä	Työllistetyt nuoret lkm	90 % kesätyöharjoitteluun hakeneista 15-21 vuotiaista nuorista

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Talous

Tuloarviot ja määrärahat €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	23 245	57 500	11 000	11 030	11 031
Toimintakulut	-296 740	-397 973	-591 409	-591 608	-591 609
Toimintakate (netto)	-273 495	-340 473	-580 409	-580 578	-580 578
Laskennalliset kustannukset					
Poistot					
Tehtävän kokonaiskustannukset	-273 495	-340 473	-580 409	-580 578	-580 578
valtuustoon nähden sitovat erät					

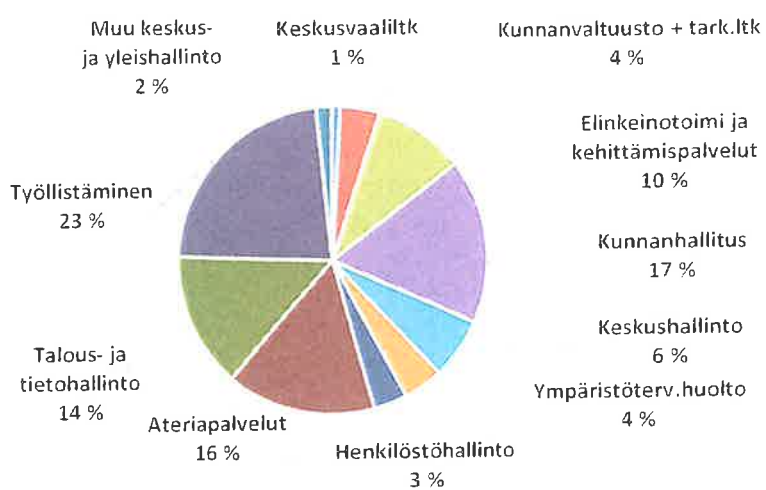
KESKUSVAALILAUTAKUNTA, TARKASTUSLAUTAKUNTA, KUNNANVALTUUSTO JA KESKUSHALLINTO YHTEENSÄ

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	886 413	926 326	902 179	900 115	907 022
Toimintakulut	-2 007 294	-2 248 081	-2 426 303	-2 409 321	-2 430 176
Toimintakate (netto)	-1 120 881	-1 321 755	-1 524 124	-1 509 206	-1 523 154
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-63 351	-34 774	-51 765	-43 140	-26 989
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 184 232	-1 356 529	-1 575 889	-1 552 346	-1 550 143
valtuustoon nähden sitovat erät					

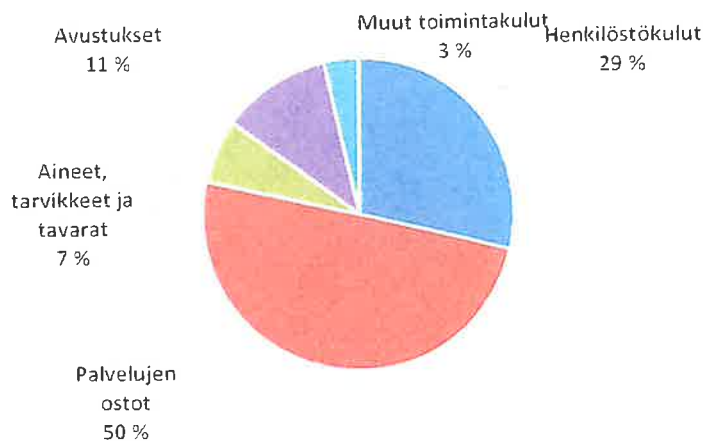
KESKUSHALLINNON KULUJEN JA TUOTTOJEN JAKAANTUMINEN 2025

Toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin

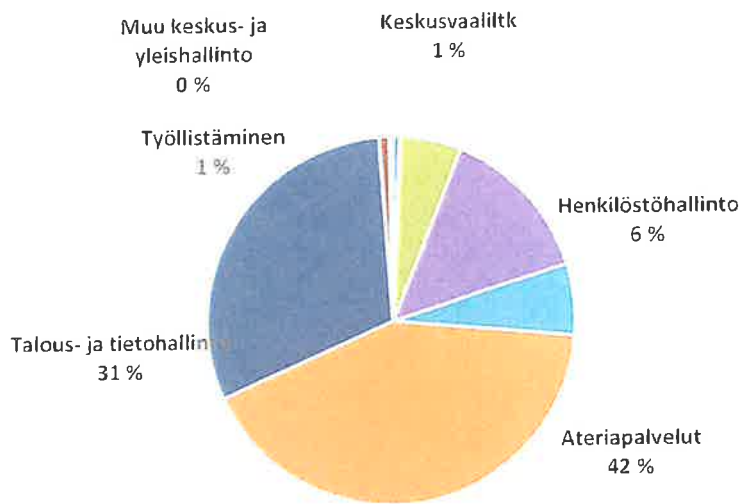
Keskusvaaliltk	21 019
Kunnanvaltuusto + tark.ltk	98 060
Elinkeinotoimi ja kehittämisspalvelut	230 000
Kunnanhallitus	422 191
Keskushallinto	156 007
Ympäristöterv.huolto	99 374
Henkilöstöhallinto	82 568
Ateriapalvelut	377 175
Talous- ja tietohallinto	348 500
Työllistäminen	551 609
Muu keskus- ja yleishallinto	39 800
Kokonaismäärä	2 426 303

Toimintakulujen jakaantuminen kululajeittain

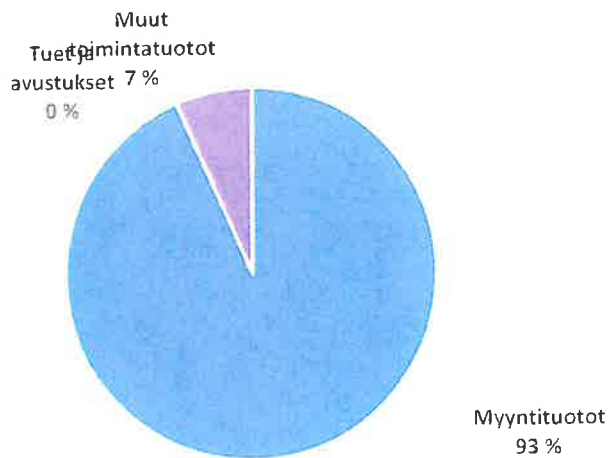
Henkilöstökulut	698 301
Palvelujen ostot	1 207 882
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	161 340
Avustukset	272 500
Muut toimintakulut	86 280
Kokonaismäärä	2 426 303

Toimintatuottojen jakaantuminen tehtävittäin:

Keskusvaaliltk	5 000
Elinkeinotoimi ja kehittämispalvelut	
Kunnanhallitus	49 900
Keskushallinto	126 875
Henkilöstöhallinto	56 400
Ateriapalvelut	377 200
Talous- ja tietohallinto	275 804
Työllistäminen	8 000
Muu keskus- ja yleishallinto	3 000
	902 179

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain

Myyntituotot	843 179
Maksutuotot	
Tuet ja avustukset	600
Muut toimintatuotot	58 400
	902 179

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: rehtori ja sivistyslautakunnan jäsenet

Perusopetus

Tuusniemen yhtenäiskoulu tuottaa laadukasta esi- ja perusopetusta Turulan koulukeskuksessa. Opetusryhmien määrä on ei ole muuttumassa edelliseen lukuvuoteen. Oppilasmäärä on lievässä laskussa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosiittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Oppilaiden osallisuuden lisääminen	Oppilaskuntatoiminta	Jokaiselta luokalta on edustus oppilaskunnan hallituksessa
Oppilasmäärän säilyttäminen	Oppilasmäärä	250 oppilasta 20.9.2025
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Poissaolojen vähentäminen	Poissaolotunnit/oppilas	-10 % edellisestä lukuvuodesta

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

1. HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Lukuvuoden monialainen oppimiskokonaisuus on hyvinvointi. Myös kouluterveyskyselyn perusteella on syytä kiinnittää huomioita oppilaiden hyvinvointiin. Seuraava kouluterveyskysely toteutetaan keväällä 2025. Tavoitteena on tulosten parantaminen kaikilla osa-alueilla.

2. KOULUUN KIINNITTÄMISEN TUKEMINEN

Ennaltaehkäisemme koulupoissaoloja koulun tukitoimia ja moniammatillista yhteistyötä kehittämällä. Tavoitteena on koulupoissaolojen vähentäminen.

3. HUOMIOIDAAN TUUSNIEMEN KUNNAN KOULULAITOKSEN 150- VUOTISTA HISTORIAA

Asia huomioidaan yhtenäiskoulun toiminnassa ja opetuksessa kattavasti kouluvuoden aikana.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	1 066 962	819 000	881 100	901 100	921 100
Toimintakulut	-3 362 422	-3 240 993	-3 345 102	-3 363 102	-3 363 102
Toimintakate (netto)	-2 295 460	-2 421 993	-2 464 002	-2 462 002	-2 442 002
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-81 848	-87 996	-96 307	-99 802	-102 954
Tehtävän kokonaiskustannukset	-2 377 308	-2 509 989	-2 560 309	-2 561 804	-2 544 956

=valtuustoon nähden sitovat erät

Lukio

Pieni yleislukio toimii tiiviissä yhteistyössä yhtenäiskoulun kanssa ja tarjoaa nykyaikaista ja joustavaa yleissivistävää opetusta. Jo yli viisikymmentä vuotta toiminut lukio jatkaa ylpeänä toimintaansa. Lukio on menestynyt varsin hyvin erilaisissa lukiovertailuissa, etenkin silloin kun on huomioitu opiskelijoiden lähtötaso ja tulokset ylioppilaskirjoituksissa. Tämä kertoo pienen lukion opetuksen laadusta ja mahdollisuuksista huomioida erilaisia opiskelijoita.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025–2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Opiskelijamäärä	Opiskelijamäärä	47 kolmen vuoden ka
Yo-kirjoituksien tulokset	Menestyminen kokeissa	Kaikkien kokeiden (valmistuneet) keskiarvo valtakunnan keskiarvossa
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Opiskelijamäärä	Opiskelijamäärä	35 20.9.2025
Yo-kirjoituksien tulokset	Menestyminen kokeissa	Em. keskiarvo

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

1. LAATUSTRATEGIATYÖN JATKAMINEN

Itä-Suomen lukioverkoston laatuhanke starttasi keväällä 2023 Opetushallituksen hankeavustuksen mahdollistamana. Hanke jatkuu syksyllä 2024 ja siinä on mukana yhteensä 20 lukiota Itä-Suomen alueelta. Tuusniemen lukio osallistuu hankkeeseen.

Lukiokoulutuksen laatustrategia 2030 määrittää lukiokoulutuksen laadunhallinnalle sekä sen johtamiselle valtakunnalliset ja yhdensuuntaiset periaatteet. Tavoitteena on vahvistaa lukiokoulutuksen korkeaa laatua ja tasalaatuisuutta sekä ohjata koulutuksen järjestäjiä jatkuvaan laadunhallintaan ja toiminnan kehittämiseen. Laatustrategia on tarkoitettu pitkäjänteisen laadun kehittämisen työvälineeksi koulutuksen järjestäjille ja niiden henkilöstölle sekä lukiokoulutuksen sidosryhmäyhteistyölle.

2. LUKION VETOVOIMAN LISÄÄMINEN

Tuusniemen lukioon hakijoiden määrä on ollut laskussa. Tavoitteena on kääntää suuntaus tehostamalla lukion markkinointia. Keskeistä on lukion vahvuuksien esillä pitäminen positiivisessa valossa kohderyhmälle.

Talous

Tuloarvot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	53 752	40 000	30 000	25 000	45 000
Toimintakulut	-705 581	-801 795	-671 369	-679 869	-689 869
Toimintakate (netto)	-651 829	-761 795	-641 369	-654 869	-644 869
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-36 751	-34 951	-47 794	-48 202	-49 753
Tehtävän kokonaiskustannukset	-688 580	-796 746	-689 163	-703 071	-694 622

=valtuustoon nähden sitovat erät

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on sivistyslautakunnan alaista toimintaa ja sen järjestämisvastuulla on alle kouluikäisten kunnallinen sekä yksityinen hoito, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta sekä lasten kotihoidontuki. Laadukasta varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Tuetaan tuusniemeläisiä perheitä heidän kasvatustyössä laadukkailla kunnallisilla peruspalveluilla	Asiakaskysely joka vuosi	Yksi kerta vuodessa 70 % vastatessa
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Lapsen kehityksen ja oppimisen tukeminen niin, että lapsen yksilölliset tarpeet tulee huomioiduksi	Erityislastentarhanopettajan käynnit varhaiskasvatuksessa	Vuonna 2025 vähintään 15 kertaa.
Toiminnan taloudellisuus	Yhden lapsen varhaiskasvatus-hinta kuukaudessa	1330 €/kk

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	73 059	77 000	52 000	47 000	42 000
Toimintakulut	-946 534	-850 627	-901 007	-886 007	-866 007
Toimintakate (netto)	-873 475	-773 627	-849 007	-839 007	-824 007
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-46 856	-46 170	-48 304	-49 535	-48 420
Tehtävän kokonaiskustannukset	-920 331	-819 797	-897 311	-888 542	-872 427

=valtuustoon nähden sitovat erät

Kansalaisopisto

Kuopion kansalaisopiston Tuusniemen osasto järjestää laadukasta, ajankohtaista ja kuntalaisten tarpeisiin vastaavaa yleissivistävää koulutusta. Tavoitteena on sovitun tuntimäärän toteutuminen monipuolisen kurssitarjonnan kautta. Opetuksen suunnittelu pohjautuu asiakkaiden toiveisiin. Toiveita kerätään mm. opistoyhteys-henkilöiden ja tuntiopettajien välityksellä. Myös suora palaute opistoon ja osastoon vastuusuunnittelijalle on toimiva keino.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
OPM:n vahvistama tuntimäärä + 10 %	Tuntimäärä	2700
Opiskelijamäärä	Brutto/netto	Yli 1000/yli 500
Opiskelijatyytyväisyys	Kysely	Tyytyväisiä 80%
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Opiskelijamäärä brutto/netto	Opiskelijamäärä	Yli 1000/yli 500
Tuntimäärä	Toteutuneet tunnit	2700

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Digitaalisen osaamisen edistäminen	Kurssien lukumäärä	10 kurssia
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Opistoyhdyshenkilöverkosto	Tavoittavuus kylittäin	Useita yhdyshenkilöitä

Kuopion kansalaisopiston Tuusniemen osasto järjestää noin 120 kurssia. Haasteita ovat väestön ikärakenne sekä osallistujien ikä- ja sukupuolijakauma.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	120 317	110 000	90 000	85 000	75 000
Valtionosuudet					
Toimintakulut	-211 378	-245 188	-219 609	-214 609	-209 609
Toimintakate (netto)	-91 062	-135 188	-129 609	-129 609	-134 609
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	0	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-91 062	-135 188	-129 609	-129 609	-134 609

=valtuustoon nähden sitovat erät

Kirjasto

Tuusniemen kirjasto on Kuopion kaupungin hallinnoima lähikirjasto. Kiinteistö, jossa kirjasto toimii, on Tuusniemen kunnan omistuksessa. Kirjastoautopalvelut tuotetaan Koillis-Savon kirjastoautolla, jolla järjestetään kirjastopalveluja Koillis-Savon haja-asutusalueiden asukkaille ja kouluille.

Kirjastolain (1998/904) mukaan kunnan tehtävänä on kirjasto- ja tietopalvelujen järjestäminen. Yleisen kirjaston tehtävänä on mm. tukea elinikäistä oppimista ja itsensä kehittämistä sekä tarjota palveluja ja materiaaleja elämyksiin, kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen ja verkkoasiointiin.

Yhteiskunnan digitalisoitumisessa kirjastolla on mahdollisuus toimia siltana kansalaisten ja digitalisoitumisen välillä. Kirjasto tarjoaa perinteistä sekä painettua että digitaalista aineistoa verkkoyhteyksineen, yhteisiä tiloja sekä asiantuntemusta ja tietopalvelua. Kirjasto lisää tasa-arvoa ehkäisemällä tiedollista syrjäytymistä. Kirjaston palveluja kehitetään asiakaskunnan ja toimintaympäristön tarpeet ja toiveet huomioiden. Tuusniemen kirjaston sijainti tukee koulukeskuksen oppilaiden ja työvoiman kirjastopalveluiden saatavuutta.

Vuosittain seurattavien mittareiden tavoitetaso asetetaan vastaamaan koko Suomen lähes saman suuruisten (2600 - 3200 as.) maaseutumaisten kuntien kirjastojen keskimääräisiä tunnuslukuja edelliseltä toiminta- vuodelta. Tunnusluvut ovat haettavissa Suomen yleisten kirjastojen tilastoista <http://tilastot.kirjastot.fi/>.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT**Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet**

Suunnittelukauden tavoite 2025–2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kirjastoaineiston lainaus	Lainat/as	14
Kirjaston asiakaskäynnit	Käynnit/as	9
Ajantasainen ja uudistuva kirja-aineisto	Kirjahankinnat/1000as	500 kirjaa
Riittävät aukioloajat	Aukiolotunnit/viikko	32 tuntia
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Kirjastoaineiston lainaus	Lainat/as	14
Kirjaston asiakaskäynnit	Käynnit/as	9
Ajantasainen ja uudistuva kirja-aineisto	Kirjahankinnat/1000as	500
Riittävät aukioloajat	Aukiolotunnit/viikko	32 tuntia

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025–2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kirjastoauton palvelut	Lainat/as	verrokkikuntien keskiarvo
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Palvelutaso	Kirjastosopimus	Sopimuksen mukainen taso

Kirjaston tilat ja muut puitteet ovat asianmukaiset. Alueellinen yhteistyö on toimivaa. Keskeiset palvelutekijät ovat riittävä aukiolo ja hankintamääräraha.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	-	-	-	-	-
Toimintakulut	-194 790	-194 878	-205 136	-200 136	-200 136
Toimintakate (netto)	-194 790	-194 878	-205 136	-200 136	-200 136
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-11 601	-11 600	-8 391	-5 182	-5 182
Tehtävän kokonaiskustannukset	-206 391	-206 478	-213 527	-205 318	-205 318

=valtuustoon nähden sitovat erät

Vapaa-aikapalvelut

Vapaa-aikapalveluihin sisältyvät nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelut sekä muita vapaa-ajanpalveluita, hyvinvointityö ja ehkäisevä päihdetyö. Tavoitteena on tarjota kuntalaisten tarpeista lähtöisin olevia vapaa-ajan palveluita ja lisätä ihmisten viihtymistä paikkakunnalla. Tavoitteena on myös aktivoida kulttuuri- ja harrastustoimintaa. Kaikessa toiminnassa tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT**Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet**

Suunnittelukauden tavoite 2025–2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kuntalaisten palvelutarpeen kartoitus	Asukastytyytyväisyys	Hyvä
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Tapahtumien tarjoaminen / kuntalaisten osallistuminen	Tapahtumat / osallistujat	184/3400
	Nuoriso	80/1200
	Perheet	24/1000
	Ikäihmiset	80/1200

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025–2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Järjestöjen aktivoiminen	Yhteistyö kunnan kanssa	Väh. 30 järjestöä tapaamisissa / tapahtumissa vuosittain
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Nuorten osallisuuden lisääntyminen	esitykset ja/tai aloitteet nuorilta	8

Nuorisovaltuustotoiminta pidetään aktiivisena ja sitä kehitetään edelleen tarpeita vastaavaksi. Nuorisovaltuuston roolia vahvistetaan kunnan päätöksenteossa. Etsivä nuorisotyö kunnassa jatkuu.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistyötä vahvistetaan niin, että se on arkea jokaisella toimialalla. Kuntalaisten vastuuta omasta hyvinvoinnista lisätään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Sähköinen hyvinvointikertomus laaditaan vuosikellosuunnitelman mukaisesti.

Liikuntapaikkojen kunnossapidolla ymmärretään olevan yhteys kuntalaisten terveyden edistämiseen ja fyysisen toimintakyvyn vahvistamiseen. Liikunta- ja harrastuspaikkojen hoidossa keskitytään suosituimpien paikkojen kunnossapitoon. Yhteistyökumppaneita tuetaan avustuksin ja kumppanuussopimuksin.

Järjestöavustuksien määrää ja kumppanuuksia lisätään. Järjestöjen toiminta kuntalaisille suunnattujen vapaa-aikapalvelujen toteuttamisessa on elintärkeää.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	42 976	18 000	32 500	35 500	37 500
Toimintakulut	-315 495	-311 493	-358 777	-361 777	-366 777
Toimintakate (netto)	-272 519	-293 493	-326 277	-326 277	-329 277
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-42 071	-39 197	-40 268	-42 739	-44 265
Tehtävän kokonaiskustannukset	-314 590	-332 690	-366 545	-369 016	-373 542

=valtuustoon nähden sitovat erät

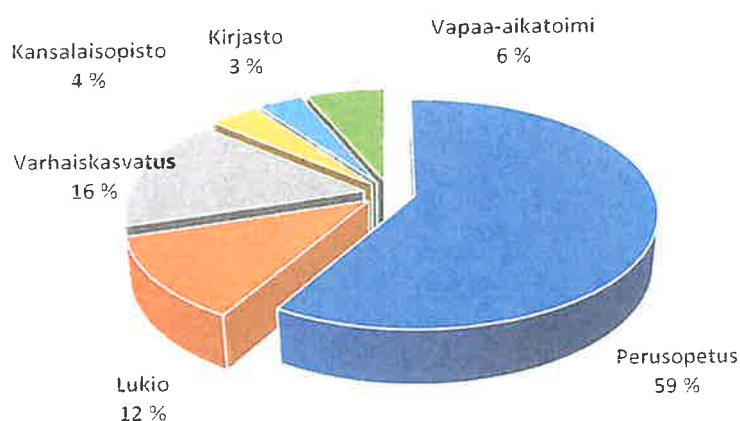
SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	1 357 065	1 064 000	1 085 600	1 093 600	1 120 600
Valtionosuudet (+)					
Toimintakulut	-5 736 199	-5 644 974	-5 701 000	-5 705 500	-5 695 500
Toimintakate (netto)	-4 379 134	-4 580 974	-4 615 400	-4 611 900	-4 574 900
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-219 128	-219 914	-241 064	-245 460	-250 574
Tehtävän kokonaiskustannukset	-4 598 263	-4 800 888	-4 856 464	-4 857 360	-4 825 474

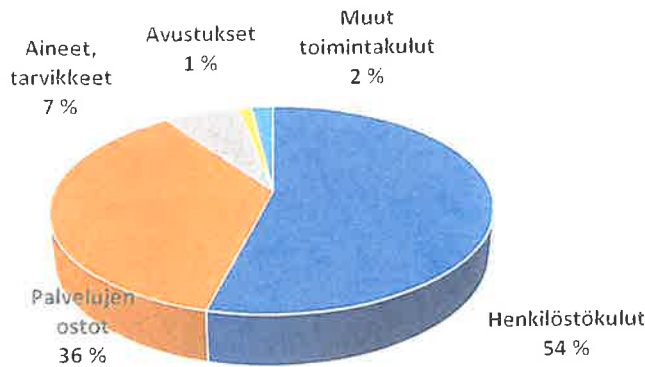
=valtuustoon nähden sitovat erät

Sivistyslautakunnan toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin v. 2025

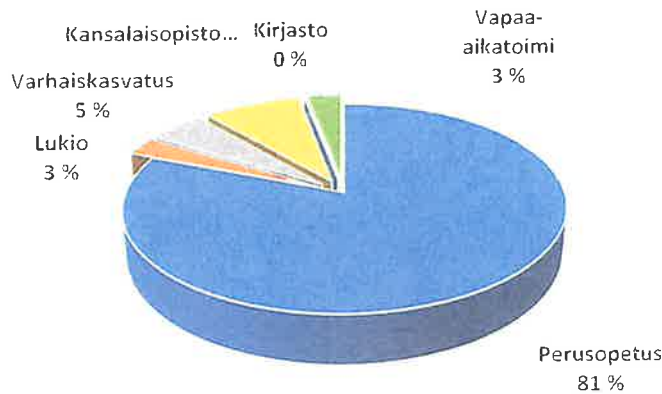
Perusopetus	3 345 102
Lukio	671 369
Varhaiskasvatus	901 007
Kansalaisopisto	219 609
Kirjasto	205 136
Vapaa-aika	358 777
Yhteensä	5 701 000

Toimintakulujen jakaantuminen menolajeittain v. 2025

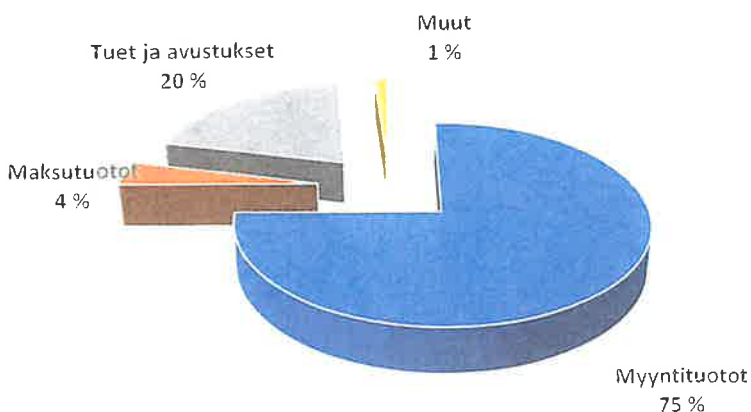
Henkilöstökulut	3 033 290
Palvelujen ostot	2 104 157
Aineet, tarvikkeet	402 118
Avustukset	93 000
Muut toimintakulut	68 435
Kokonaismäärä	5 701 000

Sivistyslautakunnan toimintuottojen jakaantuminen tehtävittäin v. 2025

Perusopetus	881 100
Lukio	30 000
Varhaiskasvatus	52 000
Kansalaisopisto	90 000
Kirjasto	0
Vapaa-aika	32 500
Kokonaismäärä	1 085 600

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain v. 2025

Myyntituotot	816 100
Maksutuotot	42 000
Tuet ja avustukset	216 000
Muut	11 500
Kokonaismäärä	1 085 600

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: tekninen johtaja ja teknisen lautakunnan jäsenet

Yhdyskuntatekniset palvelut

Tulosalueeseen kuuluvat maankäyttö- ja kaavoitus, liikenneväylät ja yleiset alueet, jätehuolto, kuljetus- ja työvälineet sekä väestönsuojelu. Palo- ja pelastustoimi siirtyi 1.1.2023 Pohjois-Savon Hyvinvointialueen alaisuuteen. Jätehuollon yhteistyö toimii maakunnan rajat ylittävällä tavalla. Jätekuukko Oy järjestää jätteiden keräämisen. Yhteistyöelimenä eri kuntien välillä toimii jätehuollon neuvottelukunta. Kuntien yhteinen jätelautakunta on aloittanut toimintansa 1.1.2011 – isäntäkuntana toimii Kuopion kaupunki.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Siisti ja hoidettu ympäristö	Kuntalaiskysely	Tyytyväinen kuntalainen
Maankäyttö- ja kaavoitus Mökkkitonttien kaavamuuotokset (Pahkasalo)	Kaavoituksen eteneminen	Kaavoitus vastaa kysynnän tarpeita. Myytävien mökkkitonttien lisääminen.
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Liikenneturvallisuuden parantaminen taajamassa, yöaikaisen häiritsevän ajon rajoittaminen /torjuminen	Toteutuneet toimenpiteet	Häiritsevää yöaikaista ajoa saadaan rajoitettua
Teiden ja muiden yleisten alueiden kunnossapidon tason pitäminen hyvällä tasolla	Kuntalaiskysely	Tyytyväinen kuntalainen
Yleiskaavoitustyön jatkaminen Tuusjärven alueella	Työn eteneminen	Tuusjärven yleiskaavan muutos valmis 2025

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Teiden ja yleisten alueiden kunnossapito hyvällä tasolla	Kuntalaiskysely	Tyytyväinen kuntalainen
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Teiden ja yleisten alueiden kunnossapito hyvällä tasolla	Kuntalaiskysely	Tyytyväinen kuntalainen
Jalkakäytävien liukkaudentorjunta	Liukastumisonnettomuuksien määrä vuosittain	Vakuutuskorvaushakemuksia 0 kpl/vuosi

Tehtävänä on kaavojen ja maankäyttösuunnitelmien laatiminen/päivittäminen niin, että asukkaille turvataan hyvä elinympäristö tarjoamalla laadukkaita ja kohtuuhintaisia rakennuspaikkoja niin taajamassa kuin haja-alueellakin. Keskeisenä tehtävänä on huolehtia katujen ja yleisten alueiden pitämisestä toimivina, turvallisina ja ympäristöltään viihtyisinä sekä varmistaa yhdyskuntarakenteen kehittyminen asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Teiden ja katujen talvikunnossapito hoidetaan ulkoistettuna kilpailutuksen tuloksen perusteella. Pieni osa talvikunnossapidosta hoidetaan omalla kalustolla (kuorma-auto + traktori). Vuoden 2025 keväällä lähdetään uudestaan kilpailuttamaan teiden ja katujen talvikunnossapitoa seuraavalle nelivuotiskaudelle.

Jalkakäytävien ja kevyen liikenteen väylien liukkauden torjunnasta huolehditaan riittävällä tasolla. Esteetön liikkuminen mahdollistetaan jalkakäytävillä ja kevyen liikenteen väylillä mm. pyörätuolilla.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta toteutetaan kunnanvaltuuston linjaamien periaatteiden ja kunnanhallituksen hyväksymän toimeenpano-ohjeen mukaisesti. Toimintaan liittyviä riskejä kartoitetaan ja työsuojelutoimenpitein pyritään ehkäisemään riskien toteutumista. Myös kalustohankintojen kautta pyritään lisäämään työturvallisuutta ja vähentämään riskejä.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	75 122	10 800	16 000	16 000	16 000
Toimintakulut	-699 561	-303 310	-308 990	-308 990	-308 990
Toimintakate (netto)	-624 439	-292 510	-292 990	-292 990	-292 990
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-241 332	-215 740	-195 803	-181 416	-226 735
Tehtävän kokonaiskustannukset	-865 771	-508 250	-488 793	-474 406	-519 725

=valtuustoon nähden sitovat erät

Kiinteistötoimi

Tulosalueeseen kuuluvat asunto-osakeyhtiöt, muut osakeyhtiöt, asunnot ja huoneistot, rakennukset ja rakenteet, kiinteistönhuoltopalvelut ja maa- ja metsätilat sekä Pohjois-Savon Hyvinvointialueelle vuokrattavat kiinteistöt. Tulosalueeseen sisältyy myös muu tekninen toimi eli teknisen toimen jaettavat erät.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Energian kulutus	Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen
Tuottamattomien osakehuoneistojen myynti	Myynnin toteutuminen	Saada myytyä tuottamattomat osakehuoneistot
Puun myynnin toteuttaminen metsänhoitosuunnitelman mukaisesti	Myynnin toteutuminen	Puun myynti toteutetaan suunnitelman mukaisesti
Kunnan omistamien maa- ja metsäalueiden myynti	Myynnin toteutuminen	Myyntiä toteutetaan strategian mukaisesti
Mökkilonttimyynti kasvattaminen	Myynnin toteutuminen	Myyntiä lisätään nykyisestä
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Energian kulutus	Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen
Tuottamattomien ja tarpeettomien osakkeiden myynti	Myynnin toteutuminen	Saada myytyä tuottamattomat osakehuoneistot
Puun myynnin toteuttaminen metsänhoitosuunnitelman mukaisesti	Myynnin toteutuminen	Puun myynti toteutetaan suunnitelman mukaisesti
Kunnan omistamien maa- ja metsäalueiden myynti	Myynnin toteutuminen	Myyntiä toteutetaan strategian mukaisesti

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet**Suunnittelukauden tavoite 2025-2027**

Myyntiin laitettujen osakehuoneistojen myynti

Kiinteistömassan hallintastrategian ja kiinteistö kohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laatiminen

Vuosittain seurattava mittari

Myynnin toteutuminen

Kiinteistömassan hallintastrategian ja kiinteistö kohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien valmistuminen

Tavoitetaso

Saada myytyä kaikki myynnissä olevat osakehuoneistot

Kiinteistömassan hallintastrategia ja kiinteistö kohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmat valmiit vuonna 2025

Kunta huolehtii omistamiensa kiinteistöjen ja huoneistojen kunnossapidosta, ylläpidosta, rakentamisesta ja rakentamisesta. Kustannukset siirretään todellisten kustannusten mukaan käyttäjille (käyttäjä maksaa kulut). Kunnan omistamassa kiinteistökannassa on saneeraustarvetta johtuen osin ikääntymisestä. Kiinteistöihin tehdään korjauksia vuonna 2025 tehtyjen korjausterveyselvitysten pohjalta taloudellisten resurssien puitteissa.

Tuusniemen kunta hoitaa kunnan omistuksessa olevan Kiinteistö Oy Tuusniemen Turulan isännöinnin. Kirjanpito- ja palvelut ostetaan ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Laskutus ja asuntojen vuokraus hoidetaan yhtiön omana työnä. Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula kuuluu kuntakonserniin. Teknisen toimen alaisuuteen kuuluvat Pohjois-Savon Hyvinvointialueelle vuokrattavat sosiaali- ja terveystalouden tuotantoon käytettävät tilat ja kiinteistöt.

Toiminnan painopisteenä on saada kunnan omistamat kiinteistöt kuntoon. Korjaus- ja investointitarpeiden selvitystä on tehty vuonna 2023. Vuonna 2024 on aloitettu luomaan kiinteistömassan hallintastrategia ja pitkän tähtäimen suunnitelmat. Kiinteistömassan hallintastrategian luominen on ensiarvoisen tärkeää niukkenevien resurssien keskellä sekä tulevaisuuden muutosten ja haasteiden hallitsemiseksi. Vuoden 2025 aikana saatetaan loppuun luomaan kiinteistömassan hallintastrategia ja pitkän tähtäimen suunnitelmat.

Kiinteistöjen peruskorjauksissa / kunnossapidossa huomioidaan esteetön liikkuminen (inva-luiskat, ovileveydet, kynnykset ym.). Kunnan kiinteistöjen sisäilmaongelmat ratkaistaan sisäilmaselvityksin/tarvittavin korjauksin.

Metsätilojen hoitoa ja hakkuuta koskevat palvelut ostetaan Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Savolta – metsiä hoidetaan ja hakataan metsätaloussuunnitelman mukaisesti. Metsätiloilla kuluja muodostuu ennallistamistöistä ja taimien hoidosta johtuen.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta toteutetaan kunnanvaltuuston linjaamien periaatteiden ja kunnanhallituksen hyväksymän toimeenpano-ohjeen mukaisesti. Toimintaan liittyviä riskejä kartoitetaan ja työsuojelutoimenpitein pyritään ehkäisemään riskien toteutumista. Myös kalustohankintojen kautta pyritään lisäämään työturvallisuutta ja vähentämään riskejä.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	1 790 049	1 672 751	1 684 932	826 576	827 258
Toimintakulut	-1 366 607	-1 319 283	-1 424 139	-1 207 535	-1 207 670
Toimintakate (netto)	423 442	353 468	260 793	-380 959	-380 412
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-293 680	-290 644	-303 461	-75 201	-66 039
Tehtävän kokonaiskustannukset	129 763	62 824	-42 668	-456 160	-446 451

=valtuustoon nähden sitovat erät

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta luo neuvonnan, lupakäsittelyn ja valvonnan keinoin edellytykset hyvälle rakentamiselle ja tätä kautta toimivalle, turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle. Lupakäsittely toteutetaan asiantuntevasti, jouhevasti ja kuntalaisia palvelevalla otteella unohtamatta ulkopaikkakuntalaisia maanomistajia.

Uusi rakentamislaki astuu voimaan 1.1.2025. Rakennusjärjestys päivitetään vastaamaan uutta lainsäädäntöä. Rakennusvalvonnan ohjelmistot päivitetään tarvittavilta osin tulevaa muutosta varten.

Kuntalaisille tiedotetaan uuden rakentamislain mukanaan tuomista muutoksista lupakäytäntöihin.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT**Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet**

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Rakennusvalvonnan tulojen osuuden kasvattaminen niin, että ne vastaavat paremmin menoja	Rakennusvalvonnan tulot suhteessa menoihin	Rakennusvalvonnan menot pyritään suhteuttamaan saataviin lupatuloihin
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Vastata uuden rakentamislain tuomiin muutoksiin mahdollisimman lyhyellä siirtymäajalla	Kuntalaiskysely uuden lain mukaisista muutoksien vaikutuksista rakentamiseen kunnan alueella	Pyritään vastaamaan uuden rakentamislain tuomiin haasteisiin mahdollisimman hyvin siirtymäaikana. Pyritään mahdollisimman lyhyeen siirtymäaikaan.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Rakennusvalvonnan tulopohjan vahvistaminen seuraamalla taksojen kustannuskehitystä ja rakennuslupien määrää	Lupien määrä/lupatulot	Lupatulot vastaavat 50 %:sti rakennusvalvonnan menoja
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Lupakäsittelyaikojen pitäminen kohtuullisena	Lupien käsittelyaika	Lupakäsittely aika keskimäärin 1 kk

Kuntaliiton suositusten mukaan rakennusvalvonnan tulojen tulisi vastata menoja 100 %:sti. Nykyisillä lupamäärillä sekä vuonna 2019 alkaneiden kiinteistöinventointien kulujen kohdistuessa rakennusvalvontaan on mahdollista päästä kuntaliiton mukaiseen suositukseen. Vuonna 2025 jatketaan edelleen kiinteistöveroselvityksen tekoa.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	43 215	30 850	35 800	35 800	35 800
Toimintakulut	-93 528	-88 233	-107 340	-107 340	-107 340
Toimintakate (netto)	-50 312	-57 383	-71 540	-71 540	-71 540
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-444	-	-1 597	-2 822	-1 670
Tehtävän kokonaiskustannukset	-50 757	-57 383	-73 137	-74 362	-73 210

=valtuustoon nähden sitovat erät

Ympäristöpalvelut

Seurataan ympäristön tilaa ja kehitystä yleisesti ja lupamenettelyn avulla. Puututaan havaittuihin epäkohtiin ja kuntalaisten ilmoituksiin. Toiminnassa huomioidaan ympäristöarvot, kestäväkehitys ja pyrimme lisäämään kiertoa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT**Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet**

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Ympäristönsuojeluun liittyvä valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman	Valvontasuunnitelman ja -ohjelman valmistuminen	Luonnos valmiina 2025
Tuottaa laadukkaita palveluja.	Kuntalaispalaute	Tyytyväiset kuntalaiset
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Edistetään uusiutuvan energian käyttöä	Hankkeiden määrä	Vuosittain muutama luvitettu kohde

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Edistetään uusiutuvan energian käyttöönottoa	Hankkeiden määrä	Vuosittain muutama luvitettu kohde
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Lupakäsittelyaikojen pitäminen kohtuullisena	Lupien käsittelyaika	Lupakäsittely aika keskimäärin 1 kk

Lupapäätökset käsitellään mahdollisimman nopeasti. Tarvittavat lausunnot pyydetään heti lupahakemuksen saatua vuttua koska lausuntojen antaminen muissa viranomaislaitoksissa kestää yleensä kuukauden. Kuulutusaika on 30 vrk. Tulot riippuvat ympäristö- ja maa-aineslupien määrästä. Lupien määrää on vaikea ennustaa vuosittain.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	10 027	5 000	7 000	7 000	7 000
Toimintakulut	-36 973	-43 600	-42 008	-42 008	-42 008
Toimintakate (netto)	-26 946	-38 600	-35 008	-35 008	-35 008
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-26 946	-38 600	-35 008	-35 008	-35 008

=valtuustoon nähden sitovat erät

Yksityistiet

Yksityistieavustuksilla helpotetaan yksityisten talouksien ja tiekuntien kustannuspaineita, joita syrjäseudulla asuminen aiheuttaa. Avustamalla yksityisteitä ehkäistään omalta osaltaan maaseudun autioitumista.

Tiekuntien perustamiset ja tieyksiköinnit hoitaa maanmittauslaitos.

Kunta osallistuu omistamiensa maiden osalta tieyksikkömaksuihin.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT**Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet**

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Tieavustusmäärärahoja pyritään jakamaan talousarvion puitteissa	Jaettu avustuksen määrä	Jaetaan koko avustussumma 15.000 euroa
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Tieavustusmäärärahat pyritään sopeuttamaan taloudellisen tilanteen mukaan, jakoperusteet määritellään vuosittain (edellytyksenä tiekunta, avustettava vähimmäispituus 500 – 1000 m) Alle 100 e avustuksia ei makseta	Jaettu avustussumma	Jaetaan kokonaan talousarvioon varattu avustussumma

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kannustaa tiekuntia hyvään tienpitoon	Kuntalaiskysely	Yksityisteiden hyvä kunto
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Valtuuston myöntämien tieavustusmäärärahojen jakaminen	Jaettu avustussumma	Jaetaan kokonaan talousarvioon varattu avustussumma

Tieavustuksilla helpotetaan taajaman ulkopuolella asuvien tienhoitokustannuksia ja näin luodaan tasapuolisuutta verrattuna taajaman kiinteistöihin. Avustusmäärärahoja on vähennetty aiemmista vuosista kunnan niukkeneviin talousresursseihin perustuen. Samalla on muutettu jakoperusteita – avustusta jaetaan vain tiekunnille.

Vuoden 2023 tieavustuksiin on varattu 15 000 euroa. Talousarviovuodelle on varattu 6 000 euroa kunnan osuuksiin tieyksikkömaksuihin omistamiensa maiden osalta.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-23 759	-23 574	-23 523	-23 523	-23 523
Toimintakate (netto)	-23 759	-23 574	-23 523	-23 523	-23 523
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-23 759	-23 574	-23 523	-23 523	-23 523
=valtuustoon nähden sitovat erät					

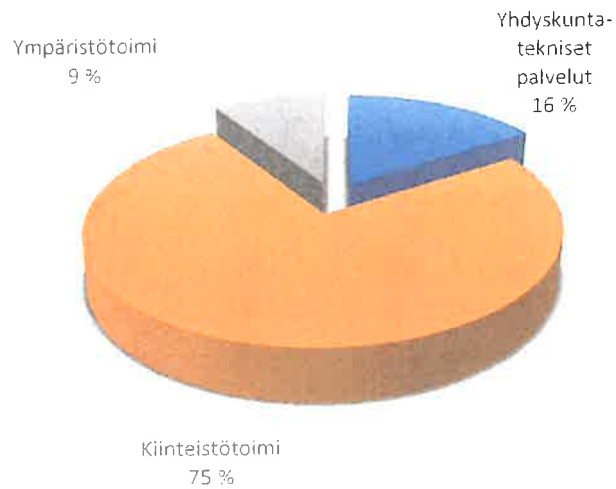
TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	1 918 414	1 719 401	1 743 732	885 376	886 058
Toimintakulut	-2 220 427	-1 778 000	-1 906 000	-1 689 396	-1 689 531
Toimintakate (netto)	-302 013	-58 599	-162 268	-804 020	-803 473
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-535 455	-506 384	-500 861	-259 439	-294 444
Tehtävän kokonaiskustannukset	-837 469	-564 983	-663 129	-1 063 459	-1 097 917
=valtuustoon nähden sitovat erät					

Teknisen toimen toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin:

Yhdyskuntatekniset palvelut	310 341
Kiinteistötoimi	1 422 788
Ympäristötoimi	172 871
	1 906 000

Teknisen toimen toimintatuottojen jakaantuminen tehtävittäin:

Yhdyskuntatekniset palvelut	16 000
Kiinteistötoimi	1 684 932
Ympäristötoimi	42 800
	1 743 732

VESIHUOLTOLAITOS

Tilivelvolliset: tekninen johtaja ja teknisen lautakunnan jäsenet

Vesihuoltolaitos vastaa riittävän ja hyvälaatuisen talousveden tuottamisesta ja jakelusta kunnanhallituksen vahvistaman vesilaitoksen toiminta-alueen asiakkaiden tarpeisiin. Lisäksi se vastaanottaa ja puhdistaa kunnanhallituksen vahvistaman viemärlaitoksen toiminta-alueen asiakkaiden verkostoon toimittamat jätevedet vähintään ympäristölupapäätöksen mukaiseen puhdistustasoon.

Veden toimittamiseen käytetään Hyvärilän vedenottamoa, jonka lisäksi vettä ostetaan Koillis-Savon Vesi Oy:ltä. Vettä myydään Tuusniemen vesiosuuskunnalle (Tulikallion ja Tuuslahden alueelle) sekä Heinäveden kunnalle. Tuusniemen kunnan vesihuoltolaitos ostaa vettä myös Tuusniemen vesiosuuskunnalta Hietarannan, Pajulahden, Pappilanniemen, Paloniemen ja Turulanrannan alueelle.

Jätevedet käsitellään Pahkasalon jätevedenpuhdistamolla, jonne jätevedet johdetaan Kirkonkylän, Hietarannan, Pappilanniemen, Pajulahden, Turulanrannan, Ritoniemen ja Pahkasalon alueilta (Tuusniemen kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta-alue) sekä Ruokosen, Tulikallion ja Tuuslahden alueilta (Tuusniemen vok:n toiminta-alue). Puhdistamon toimintaa seurataan puhdistamolta ja Juojärvestä otetuilla vesinäytteillä.

Vuonna 2014 (01.09.2014) voimaan tulleen vesihuoltolain mukaisesti Tuusniemen kunnan vesihuoltolaitos on eriytetty omaksi kirjanpidolliseksi taseyksiköksi 01.01.2016 alkaen.

Avaavaan taseeseen on otettu 01.01.2016 lukien mukaan vesihuoltolaitoksen tarpeelliset tilinpäätöstiedot (mm. ali-/ylijämmät) kolmelta edelliseltä vuodelta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Selvitetään vesihuoltolaitoksen haja-asutusalueella sijaitsevien runkolinjojen luovutusmahdollisuuksia Tuusniemen vesiosuuskunnalle ja taajama-alueen läheisyydessä sijaitsevien osuuskunnan omistamien linjojen luovutusmahdollisuus osuuskunnalta kunnalle.	Selvitystyön valmistuminen	Selvitystyö valmis 2025
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan vähentäminen saneeraamalla eri kohteita	Saneerattujen kohteiden määrä	1-3 kohdetta vuosittain määrärahojen puitteissa

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2025-2027	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Käyttöveden toimitusvarmuus	Toimintahäiriöiden lukumäärä	Häiriötön toiminta
Viemäriverkoston toimivuus	Toimintahäiriöiden lukumäärä	Häiriötön toiminta
Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan vähentäminen saneeraamalla eri kohteita	Saneerattujen kohteiden määrä	1-3 kohdetta vuosittain määrärahojen puitteissa
Talousarviovuoden 2025 tavoitteet		
Käyttöveden toimitusvarmuus	Toimintahäiriöiden lukumäärä	Häiriötön toiminta
Viemäriverkoston toimivuus	Toimintahäiriöiden lukumäärä	Häiriötön toiminta
Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan vähentäminen saneeraamalla eri kohteita	Saneerattujen kohteiden määrä	1-3 kohdetta vuosittain määrärahojen puitteissa

Suomen vesihuoltolain mukaan "Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset." Yleisen hintatason

nousun seurauksena vesi- ja viemärlaitoksen perus- ja käyttömaksuja on nostettu vuosittain viimeisimpien vuosien aikana (2022 - 2024). Vuodelle 2025 taksoja korotetaan edelleen, perusmaksujen osalta 20 %, käyttömaksuja 10 % ja muita vesihuoltolaitoksen määrittelemiä taksoja 5 %, poikkeuksena Kosulan vesipostin käyttömaksua korotetaan 10 %. Liittymämaksuja ei koroteta vuonna 2025.

Tulevaisuuden haasteista merkittävin on vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan määrä. Pitkántähtäimen tavoitteen ensimmäinen vaihe, korjausvelan määrän selvittäminen toteutettiin vuonna 2024. Toisessa vaiheessa vesi- ja viemärlaitokselle tulee laatia pitkántähtäimen suunnitelmien korjausvelan hallitsemiseksi. Suunnitelmallista vesijohtoverkoston runkoventtiileiden vaihtoja verkoston strategisissa solmukohdissa on toteutettu jo vuosien 2022 - 2024 aikana. Venttiileiden vaihtoa jatketaan edelleen vuonna 2025.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	391 818	407 882	457 712	462 288	464 835
Toimintakulut	-262 414	-249 300	--247 500	-248 751	-248 764
Toimintakate (netto)	129 403	158 582	210 212	213 537	216 071
Muut rahoituskulut					
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-110 789	-109 235	-124 180	-122 750	-122 472
Tehtävän kokonaiskustannukset	18 615	49 347	28 034	32 789	35 601
=valtuustoon nähtävien sitovat erät					

INVESTOINNIT

Kunta on investoinut voimakkaasti koko 2000-luvun, muutamaa poikkeusvuotta lukuun ottamatta. Kuuden viime vuoden (2019-2024) nettoinvestoinnit ovat olleet keskimäärin 0,65 milj. €/v. Vuosina 2015 – 2019 ei talousarviolainaa tarvittu. Vuonna 2020 lainaa otettiin investointien ja käyttötalouden rahoittamiseen 1,5 milj. € ja vuonna 2021 0,5 milj. €, sekä vuonna 2023 1,0 milj. € ja vuonna 2024 1,5 milj. €

Investointihankkeilla, joista pääosa on korjausinvestointeja, pyritään turvaamaan nykyinen palvelutaso, huomioiden tulevaisuuden palvelutuotannon rakenteet. Tulevaisuudessa kunnan investoinnit ovat yhä suuremmalta osalta ylläpito- ja korjausinvestointeja, joilla ylläpidetään ja pyritään parantamaan kunnan omistamien kiinteistöjen käyttöarvoa, huomioiden Hyvinvointialueen tarpeet tulevaisuudessa.

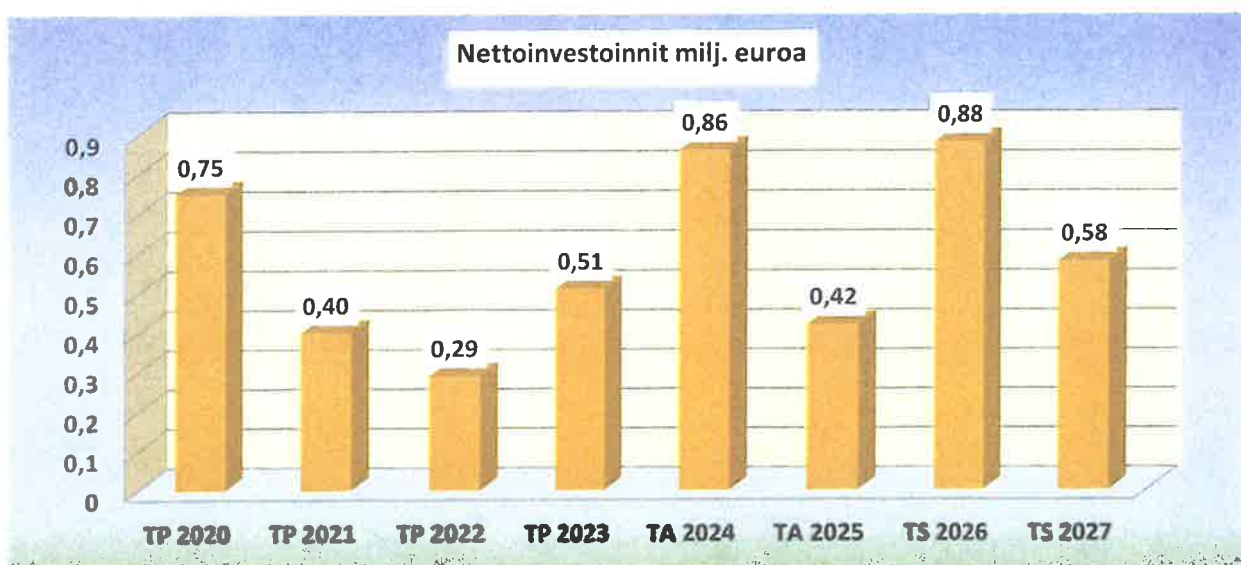
Infrastruktuuria on rakennettu ja kehitetty monipuolisesti. Muun muassa katujen, kevyenliikenteen väylien, puistojen, torialueen, rantautumispaikkojen, satama-alueen, pysäköintialueiden, vesi- ja viemäriverkostojen saneerauksien ja täydennysrakentamisien kautta on pyritty parantamaan turvallista liikkumista ja kehittämään kunnan yleistä ilmettä ja viihtyvyyttä, kriittistä infrastruktuuria unohtamatta.

Vuoden 2025 talousarvioesityksen mukaan bruttoinvestoinnit ovat n. 1,22 milj. €. Omaisuuden myyntinä on talousarvioesitykseen merkitty rivitalo-osakkeiden myyntiä 30.000 €. Maa-alueiden myyntituloiksi on arvioitu 770.000 € määrääalan myynti Vihtaniemestä. Nettoinvestoinnit vuonna 2025 ovat näin ollen noin 0,42 milj.€.

Vuoden 2025 merkittävimmät investoinnit ovat: koulukeskuksen saneerauskohteet sekä vesi- ja viemärlaitoksen korjausinvestoinnit. Parannetaan toimintavarmuutta hankkimalla varavoimakoneet jätevedenpuhdistamolle sekä Meijerin pääpumppaamolle. Sosiaali- ja terveystalouden kiinteistöjen osalta toteutetaan sisäilma- ja korjausinvestointeja.

	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointikulut	-648 055	-955 000	-1 225 000	-1 120 000	-820 000
Investointituotot	96 915	70 000	800 000	235 000	235 000
Rahoitusosuudet	92 524			195 000	195 000
Omaisuuden myynti	4 390	70 000	800 000	40 000	40 000
Nettoinvestoinnit	-551 140	-885 000	-425 000	-885 000	-585 000

Nettoinvestoinnit TP 2020 - 2023, TA 2024 - 2025 ja TS 2026 - 2027

INVESTOINNIT TA 2025 JA TS 2026-2027

MAA- JA VESIALUEET

Hanketavoite:

Menot maa-alueiden ostot

Tuottoina tonttien myynti Honkaniemestä, Pahkasalosta, Hietarannasta, Pappilanniemestä, Pajulahdesta ja kaava-alueelta sekä erillisten maa-alueiden myynti. Määräalan myynti Vihtaniemestä, mahdollinen myyntivoitto kirjataan maa- ja metsätilojen tuloksi. Kaupan jälkeen myyntivoitto korjataan talousarviomuutoksena.

Tavoitteena kehittää kunnan maankäyttöä strategian mukaisesti.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-111 047	-30 000	-10 000	-10 000	-10 000
Investointitulot	4 390	30 000	770 000	30 000	30 000
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti	-106 657				

= valtuustoon nähden sitovat erät

OSAKKEET JA OSUUKSET

Hanketavoite:

Kehittämissyhtiöiden ja kuntayhtymien osuusmaksujen kautta pyritään kehittämään seudullista yhteistyötä. Kunta on laatinut listan myytävistä asunnoista, jotka ovat julkisessa myynnissä (nykyisellä vuokralaisella etuosto-oikeus). Asunto-osakkeiden myyntituloja on arveltu kertyvän 30.000 e.

Perustettavan sotekiinteistöyhtiön omapääoma.

	TP 2026	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-1 000	-20 000	-200 000	-10 000	-10 000
Investointitulot		40 000	30 000	10 000	10 000
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					

= valtuustoon nähden sitovat erät

IRTAINT OMAISUUS

KONEET JA KALUSTO

- Koulukeskus kotitalousluokan kalusteet + koneet 50.000 €

Hanketavoite: Koulukeskuksen perusparannusten toteuttaminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-128 344				
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					

= valtuustoon nähden sitovat erät

MUU JULKINEN KÄYTTÖMAISUUS

- Sähköinen arkistointi

Hanketavoite: Siirtyminen kunnan sähköiseen arkistoon.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot			-50 000		
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

- Valokuituverkon laajennus, kuntarahoitusosuus 50.000 €

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin kehittäminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot		-50 000			
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

MUUT HALLINTO- JA LAITOSRAKENNUKSET

- Palvelukeskus/Tuomikoti sisäilmaremontti 300 000 €
- Päiväkodin aidat 20 000 €
- Monitoimisalın valaistus ja äänentoiston uusiminen 100 000 €
- Ison salin kattoremontti 260 000 €
- 680 000 €

Hanketavoite: Koulukeskuksen perusparannusten toteuttaminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-80 427	-435 000	-680 000	-300 000	
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET**LIIKENNEVÄYLIEN SANEERAUS**

- Kevyen liikenteen väylän jatkaminen/ 40 000 €
- maanomistajien kuuleminen 20 000 €
- Katualueiden lohkominen

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin perusparantaminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot		-40 000	-60 000	-20 000	-20 000
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

MUUT KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET**KOULUKESKUS JÄÄKIEKKOKAUKALON LAIDAT**

- Koulukeskus jääkiekkokaukalon laitojen uusiminen 40 000 €

Hanketavoite: Koulukeskuksen perusparannusten toteuttaminen.

Tulot: Korjaukseen rahoitus Edla Miittisen perintövaroista.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-14 258				
Investointitulot	14 258				
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

MOOTTORIKELKKAREITTI SUUNNITTELUHANKE

- Moottorikelkkareitin suunnittelu ja loppuun saattaminen 50 000 €

Hanketavoite: Kunnan matkailu- ja virkistysinfrastruktuurin parantaminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-6 217	-15 000	-50 000	-150 000	-150 000
Investointitulot				45 000	45 000
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

TEOLLISUUSALUE INFRA SUUNNITTELU

- Kankaalan teollisuusalueen infrastruktuurin loppuun saattaminen

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin kehittäminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-20 420			-500 000	-500 000
Investointitulot				150 000	150 000
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

PÄIVÄKODIN LEIKKIVÄLINEET

Hanketavoite: Päiväkodin ym. perusparannusten toteuttaminen.

Tulot: Rahoitus Edla Miettisen perintövaroista

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-18 075				
Investointitulot	18 075				
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

SATAMA-ALUEEN KEHITTÄMINEN

- Rantabulevardin sillat ja huvimajat 50 000 €

Hanketavoite: Kunnan matkailu- ja virkistysinfrastruktuurin parantaminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-39 500	-50 000			
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

UIMALAN PERUSKORJAUS

- Uimalan peruskorjaus 80 000 €

Hanketavoite: Kunnan matkailu- ja virkistysinfrastruktuurin parantaminen.

Tulot: Peruskorjaukseen rahoitus Edla Miettisen perintövaroista

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-58 400				
Investointitulot	60 191				
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

VESILAITOKSEN TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

- Vesihuoltoverkoston runkoventtiilien uusiminen 30 000 €

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin perusparantaminen.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-45 511	-315 000	-30 000	-30 000	-30 000
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

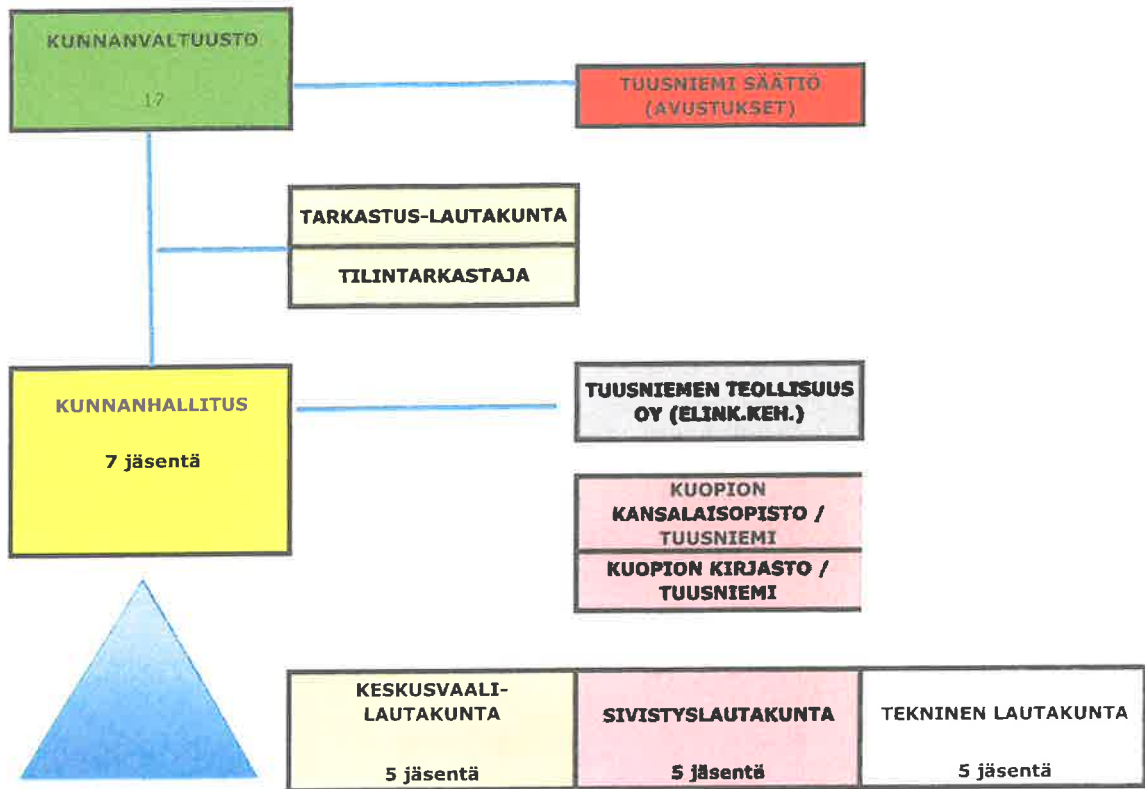
VIEMÄRILAITOS

- Jätevesipuhdistamo/Meijerin pääpumppaamon varavaimakoneet 120 000 €
- Lietteiden kuivaimen ja polymeerivalmistuksen ohjauskeskus 25 000 €
- Jätevesipumppaamon saneeraus vuosina 2026 ja 2027

Hanketavoite: Varautuminen sähkönjakelun häiriöihin.

	TP 2023	TA+TAMU 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	-124 856		-145 000	-100 000	-100 000
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

TUUSNIEMEN KUNNAN ORGANISAATIOKAAVIO 2025

KUNNANJOHTAJA 1htv	KUNNAN JOHTORYHMÄ 4 hlö		
Kunnanhallituksen esittelijä			
Johtoryhmän esimies	KESKUSHALLINTO	SIVISTYSTOIMI	TEKNINEN TOIMI
Ylikunnallinen yhteistyö	HALLINTOJOHTAJA 1htv	REHTORI 1htv	TEKNINEN JOHTAJA 1htv
Konserniohjaus ja valvonta	Hallituksen ja valtuuston valmistelu ja	Esi-, perus- ja lukio-opetukset	Tekniset palvelut
Edunvalvonta ja verkostot	täytäntöönpanotehtävät k:n kanssa	Varhaiskasvatuspalvelut	Ympäristöpalvelut
Viestintä ja tiedottaminen	Talous- ja palkkahallinto (controller)	Kansalaisopistopalvelut (Kuopio)	Kunnallistekniikka sis. vesihuolto
Valmiussuunnittelu	Henkilöstöasiat (kaikki toimialat)	Kirjastopalvelut (Kuopio)	Kiinteistö- ja siivouspalvelut
Elinkeino-asiat	ICT- ja hankinta-asiat	Vapaa-ajapalvelut	Kaavoitus (ulkoistettuna)
	Vaali- ja tarkastustoiminta		Asunto- ja tonttiasiat
	Keskuskeittiöpalvelut		

Tytäryhteisöt:	Kuntayhtymät:	Osakkuusyhteisöt:	Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt:
Tuusniemen Teollisuus Oy	Savon koulutuskuntayhtymä	Tuusniemen Aluelämpö Oy	Ki Oy Tuusniemen Keskliha
Ki Oy Tuusniemen Turula	Pohjois-Savon liitto	Koillis-Savon Vesi Oy	As Oy Tuusniemen Peltotie
Tuusniemen Virastotalo Oy		Ki Oy Tuusniemen Meijerinranta	
Tuusniemen Kehittämissäätiö sr		As Oy Hietaranta	
As Oy Holkanranta			

TUUSNIEMEN KUNTA

Tilivelvolliset 1.1.2025

KÄYTTÖTALOUSOSA

Tilivelvolliset

Keskusvaalilautakunta

Vaalit

hallintojohtaja, lautakunnan jäsenet

Tarkastuslautakunta

Tilintarkastus

lautakunnan jäsenet

Kunnanhallitus

Keskushallinto

Elinkeinotoimi ja kehittämispalvelut

Muu yleis- ja keskushallinto

Ateriapalvelut

kunnanjohtaja, hallintojohtaja,

kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsenet

hallintojohtaja, kunnanhallituksen jäsenet

hallintojohtaja, kunnanhallituksen jäsenet

Sivistyslautakunta

Perusopetus

Lukiokoulutus

Varhaiskasvatus

Kansalaisopisto

Kirjasto

Vapaa-aikapalvelut

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

Tekninen lautakunta

Yhdyskuntatekniset palvelut

Kiinteistötoimi

Vesihuolto

Rakennusvalvonta

Ympäristöpalvelut

Yksityistiet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet